

Povezanost motivacijske klime i perfekcionistaških težnji sportaša s percepcijom legitimnosti nesportskog ponašanja

Janečić, Klara

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:555150>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

KLARA JANEČIĆ

**POVEZANOST MOTIVACIJSKE KLIME I
PERFEKIONISTIČKIH TEŽNJI SPORTAŠA
S PERCEPCIJOM LEGITIMNOSTI
NESPORTSKOG PONAŠANJA**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA PSIHOLOGIJU

KLARA JANEČIĆ

**POVEZANOST MOTIVACIJSKE KLIME I
PERFEKIONISTIČKIH TEŽNJI SPORTAŠA
S PERCEPCIJOM LEGITIMNOSTI
NESPORTSKOG PONAŠANJA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc.dr.sc. Zrinka Greblo Jurakić

Zagreb, 2019.

Sažetak

Povezanost motivacijske klime i perfekcionistačkih težnji sportaša s percepcijom legitimnosti nesportskog ponašanja

Iako se nasilno ponašanje osuđuje, sportaši često primjenjuju nesportska ponašanja ako ih smatraju nužnima za pobjedu. Cilj istraživanja bio je ispitati povezanost motivacijske klime i perfekcionistačkih težnji studentica i studenata stručnih studija Kineziološkog fakulteta u Zagrebu s percepcijom legitimnosti nesportskog ponašanja. U istraživanju je sudjelovalo 79 studentica i 152 studenta s iskustvom aktivnog sudjelovanja u individualnim i timskim sportovima, prosječno starih 21 godinu ($M = 21,2$, $SD = 1,8$). Sudionici su ispunili *Upitnik vršnjačke motivacijske klime* (Ntoumanis i Vazou, 2005), *Višedimenzionalni inventar perfekcionizma u sportu* (Stöber, Otto i Stoll, 2004) i *Upitnik percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja* (Greblo, Gruić, Ohnjec, Segedi i Pedišić, 2011) te odgovorili na pitanja o demografskim karakteristikama i sportskom iskustvu. Sportaši više percepciju sukob i odobravaju lakše prekršaje, verbalnu agresiju i ukupno nesportsko ponašanje kod sportaša. Sportaši individualnih sportova postižu viši rezultat na ljestvicama motivacijske klime usmjerene na usavršavanje i adaptivnog perfekcionizma, a timski sportaši na ljestvici sukoba. Svi aspekti odobravanja nesportskog ponašanja pozitivno koreliraju sa sukobom i neadaptivnim perfekcionizmom, a negativno s napretkom, podrškom i trudom. Ulaganje truda pozitivno korelira s adaptivnim i negativno s neadaptivnim perfekcionizmom, dok natjecanje pozitivno korelira s adaptivnim, a sukob s neadaptivnim perfekcionizmom. Sportaši skloniji odobravanju lakših prekršaja, verbalne agresije i ukupnog nesportskog ponašanja postižu više vrijednosti na ljestvicama sukoba i neadaptivnog perfekcionizma. Oni manje skloni toleriranju ovih ponašanja u timu više percipiraju važnost podrške i truda te, izuzev u slučaju verbalne agresije, osobnog napretka. Prema dobivenim rezultatima, perfekcionistačke težnje i vršnjačka motivacijska klima važni su za razumijevanje (ne)tolerancije nesportskog ponašanja.

Ključne riječi: perfekcionizam, motivacijska klima, nesportsko ponašanje, rod, vrsta sporta

Abstract

Relationship between motivational climate and athletes' perfectionism with perceived legitimacy of unsportsmanlike behavior

Although violent behavior is judged, athletes often behave unsportsmanlike if they think it is necessary to win. The goal of the research was to examine the relationship between peer motivational climate and perfectionistic tendencies of athletes of Zagreb Faculty of Kinesiology with perceived legitimacy of unsportsmanlike behavior. A total of 79 female and 152 male athletes with the experience of active participation in individual and team sports, at the average age of 21 ($M=21.2$, $SD=1.8$), participated in the study. Participants filled out a questionnaire comprised of *Peer Motivational Climate in Sport Questionnaire* (Ntoumanis i Vazou, 2005), *Multidimensional Inventory of Perfectionism in Sport* (Stöber, Otto i Stoll, 2004), and *Perceived Legitimacy of Unsportsmanlike Behavior Questionnaire* (Greblo, Gruić, Ohnjec, Segedi i Pedišić, 2011) and answered questions regarding basic demographic data and their sport experience. Male athletes perceive higher team conflict and are more tolerable to minor offences, verbal aggression, and total unsportsmanlike behavior in male athletes. Individual-sports athletes perceived higher mastery motivational climate and adaptive perfectionism, while team-sports athletes perceived higher team conflict. All aspects of level of approval of unsportsmanlike behavior positively correlated with conflict and unadaptive perfectionism, and negatively with mastery motivational climate. Effort correlated positively with adaptive and negatively with unadaptive perfectionism, while competition correlated positively with

adaptive, and conflict with unadaptive perfectionism. Athletes more tolerable to minor offences, verbal aggression, and total unsportsmanlike behavior perceived higher conflict and negative reactions to imperfection, while athletes less tolerable to these behaviors perceived higher support, effort, and with the exception of verbal aggression, team improvement. These results suggest that perfectionistic tendencies and aspects of peer motivational climate play an important role in understanding the tolerance of (un)sportsmanlike behavior.

Key words: perfectionism, motivational climate, unsportsmanlike behavior, gender, type of sport

Sadržaj

Uvod	1
Agresivnost i nasilje u sportu	1
Perfekcionizam	4
Motivacijska klima	10
Motivacijska klima, perfekcionizam i nesportsko ponašanje	14
Cilj i problemi	17
Metoda	18
Sudionici	18
Instrumenti	18
Postupak	20
Rezultati	20
Preliminarne analize	20
Razlike s obzirom na rod i vrstu sporta	21
Povezanost motivacijske klime, perfekcionizma i legitimnosti nesportskog ponašanja ..	23
Razlike u percepciji motivacijske klime i perfekcionizma s obzirom na legitimnost nesportskog ponašanja	24
Rasprava	27
Razlike s obzirom na rod i vrstu sporta	27
Odnos triju konstrukata	29
Ograničenja i smjernice za buduća istraživanja	34
Zaključak	36
Popis literature	36

1. Uvod

1.1. Agresivnost i nasilje u sportu

U posljednje vrijeme sve više stručnjaka radi na osvješćivanju dugoročnih posljedica raznih oblika nasilja te se u raznim organizacijama, događanjima, školskim aktivnostima i sl. promovira nulta razina tolerancije nasilja. Djecu se uči prihvaćanju različitosti, suradnji i strpljenju kako bi se smanjio štetni utjecaj nepoželjnih ponašanja (npr. Buljan Flander, Bačan i Matešković, 2017; Udrugakumulushr, 2018). Međutim, u sportskom se okruženju granice prihvatljivog ponašanja često pomiču, pa čak i zanemaruju kada se smatra da je primjena nasilja i agresije u određenoj mjeri nužna za pobjedu (Aronson, Wilson i Akert, 2005; Bredemeier i Shields, 1986; Greblo, Gruić, Ohnjec, Segedi i Pedišić, 2011). Poimanje agresije u sportskom kontekstu razlikuje se od njezina poimanja u svakodnevnom životu te često ima pozitivnu konotaciju kada je riječ o agresivnim postupcima tijekom važnih sportskih događanja (Bredemeier i Shields, 1986).

Agresija

Pojam agresije odnosi se na ponašanje usmjereno prema nekome radi nanošenja štete, iako ona ne mora biti prisutna, uz vjerovanje će ga osoba pokušati izbjeći (Anderson i Huesmann, 2003). Najčešća je podjela na hostilnu i instrumentalnu agresiju. Hostilna je agresija trenutna i impulzivna, izazvana ljutnjom i usmjerena na nanošenje boli, dok instrumentalna uključuje proračunatost, a time i svojevrsnu odgodu agresivnog ponašanja (Aronson i sur., 2005).

Bushman i Anderson (2001) predlažu kognitivni pristup agresivnosti, argumentirajući da dihotomni model ne može potpuno objasniti kompleksnost i brojnost agresivnih ponašanja. Autori ističu snagu socijalnog učenja agresivnih obrazaca i ostalih kognitivnih procesa koji o(ne)mogućuju sposobnost kontrole emocija i ponašanja, naglašavajući kako se svi kognitivni procesi kreću na kontinuumu od potpuno automatiziranih do potpuno kontroliranih. Također, u brojnim svakodnevnim primjerima vidljivo je kako ne postoje pravila u razini kontrole ponašanja, a u osnovi agresivnog ponašanja često se nalazi više motiva, stoga ne možemo jasno razlučiti što je izazvalo neko agresivno ponašanje (Bushman i Anderson, 2001). Ovakav dublji pristup razumijevanju agresivnog i nasilnog ponašanja primijenjiv je upravo u području sporta te može doprinijeti boljem razumijevanju tendencije opravdavanja određenih nasilnih ponašanja.

Nasilje i varanje u sportu

Nasilno ponašanje može biti fizičko, psihičko, seksualno, ekonomsko i kulturalno (Buljan Flander i sur., 2017). Fizičko nasilje obuhvaća različite oblike tjelesnog zlostavljanja, s vidljivim ozljedama kao posljedicama, a uključuje šamaranje, udaranje rukama, nogama ili predmetima, čupanje, guranje, ugrožavanje slobode kretanja i druga slična ponašanja (Buljan Flander i sur., 2017). Psihičko ili emocionalno nasilje uključuje verbalne i emocionalne povrede, poput vrijeđanja, ruganja, prijetnji i ucjena te drugih ponašanja koja izazivaju povrijeđenost, frustraciju i ljutnju (Buljan Flander i sur., 2017). Seksualno je nasilje bilo koji oblik tjelesnog ili verbalnog rodnog uznemiravanja ili tjelesne seksualne aktivnosti bez pristanka druge osobe, ekonomsko obuhvaća uzimanje i/ili iznuđivanje novca i stvari, a kulturalno vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj ili rasnoj osnovi (Buljan Flander i sur., 2017).

Nasilno se ponašanje u pravilu osuđuje, no iskustva iz prakse pokazuju da na sportskom terenu vrijede „neka druga pravila“. Bredemeier i Shields (1986) navode kako se percepcija moralnog ponašanja mijenja s obzirom na obilježja socijalnog konteksta, odnosno inače neprihvatljiva, ozljeđujuća ponašanja toleriraju se kao legitimni dio sportske egocentričnosti. Mnogi sportaši robusnu igru unutar formalnih pravila i namjerno nanošenje blažih povreda ne smatraju nasilnim ponašanjem, već strateškom igrom sprječavanja protivnika u postizanju bodova (Bredemeier i Shields, 1986; Ricijaš, Greblo Jurakić, Dodig Hundrić i Žnidarec Čučković, 2016). Osim samog nasilnog ponašanja, nesportsko ponašanje uključuje i razne oblike varanja, osvećivanja te korištenja riječi i izraza s ciljem povrede ili uznemiravanja suparnika, svađanja i raspravljanja s članovima sportskog okruženja, ismijavanje manje vještih suigrača i neprimjerene reakcije na poraz (eng. *being a "bad sport"*; prema Shields, LaVoi, Bredemeier i Power, 2007). Prema tome, Greblo i suradnici (2011) smatraju da je primjerenija podjela nesportskog ponašanja na teže, lakše i verbalne prekršaje. Teži prekršaji opisuju ponašanja s jasnom namjerom nanošenja fizičke ozlijede (npr. fizički obračun u svlačionici sa suigračem čija je greška doprinijela porazu) te teže oblike varanja, poput podmićivanja suca ili otkrivanja taktike suparniku (Greblo i sur., 2011). Lakši su prekršaji ponašanja kojima sportaši nejasne situacije pokušavaju okrenuti u svoju korist te grubo fizički kontakti bez prisutnosti jasne namjere za ozljeđivanjem, a obuhvaćaju laganje o (ne)počinjenom prekršaju i odlasku lopte u aut/korner, guranje protivnika, povlačenje za dres i nepriznavanje krivnje (Greblo i sur., 2011). Verbalna agresija obuhvaća sve lakše i teže verbalne napade poput vikanja, vrijeđanja, psovanja, verbalnog omalovažavanja i prijetnji (Greblo i sur., 2011). Takva nesportska ponašanja uključuju nisku moralnu prosudbu te kreiranje proagresivne moralne atmosfere, koja tolerira primjenu namjerne verbalne i fizičke agresije te lakših prekršaja koji rezultiraju

ozljeđivanjem i privremenim isključenjem suparnika (Čišić i Greblo, 2013; Miller, Roberts i Ommundsen, 2005).

Uzroci nasilnog ponašanja i varanja

Okolinski faktori

Sociološki model pristupa problemu nasilja iz perspektive šireg okruženja, točnije obitelji i društva u cjelini te za nasilna ponašanja zaslužnima smatra različite socioekonomske, strukturalne i druge društvene čimbenike, poput siromaštva, izolacije i utjecaja medija (Buljan Flander i sur., 2017). Utjecaj prisutnosti nasilja u medijima na ponašanje i stavove mladih jedan je od novijih modela, a uočava učenje novih oblika nasilja u stvarnom svijetu, povećanje prihvatljivosti nasilja te pojačavanje agresivnih misli i osjećaja (Buljan Flander i sur., 2017). Neki autori smatraju da se nasilno ponašanje primarno uči putem nagrada i kazni (Skinner, 1968) ili kroz interakciju i promatranje članova obitelji i drugih modela u djetetovu užem okruženju (Bandura, 1971). U sportskom su kontekstu treneri osnovni model ponašanja te, proučavajući i slušajući njih, sportaši usvajaju stavove o prihvatljivosti nasilja (Miller, Roberts i Ommundsen, 2004, 2005; Steinfeldt, Vaughan, LaFollette i Steinfeldt, 2012). Osim trenera, sportaši povratne informacije o (ne)primjerenim načinima ponašanja dobivaju i od roditelja, promatrača te članova sportskog tima (Miller i sur., 2005; Ricijaš i sur., 2016; Steinfeldt i sur., 2012). Bredemeier i Shields (1986) ističu kako je struktura sporta organizirana tako da umanjuje osjećaj moralne uključenosti sportaša: odgovornost se prebacuje na trenera i druge službene osobe, a (ne)prihvatljiva su ponašanja definirana pravilima. Fleksibilnost u tumačenju pravila kod sportaša razvija neformalan set objašnjenja što se broji kao kršenje pravila, a agresivnost se javlja kao rezultat vaganja između različitih ponašajnih opcija koje zahtjevaju različitu duljinu i količinu izražavanja i toleriranja fizičke sile (Bredemeier i Shields, 1986).

Shields i suradnici (2007) napominju kako su okolinski faktori ipak utjecajniji nego osobni kada je riječ o predviđanju nesportskog ponašanja mladih sportaša, no ističu i da je dinamična interakcija osobnih i okolinskih utjecaja ta koja će vjerojatno dovesti do fluktuirajućih obrazaca uzroka i utjecaja vezanih uz nesportsko ponašanje.

Osobni faktori

Kada je riječ o osobnim faktorima, psihološki model stavlja naglasak na individualne psihološke osobine pojedinca koji sudjeluje u nasilju i varanju, ponajprije osobine ličnosti i moguće psihopatološke teškoće (Buljan Flander i sur., 2017). Naime, Van Ypren, Hamstra i Van der Klauw (2011) ističu da su pojedinci koji teže ostvarenju normativnih standarda uspjeha

skloniji varanju; pojedinci s dominantnim ciljem usmjerenim na izvedbu imaju snažnije namjere varanja, a čak i internalizacija nametnutog dominantnog cilja usmjerenog na izvedbu povećava učestalost stvarnog varanja. S njima se slažu i Boixadós, Cruz, Torregrosa i Valiente (2004), objašnjavajući kako u situaciji visoke usmjerenosti na sposobnosti i niske usmjerenosti na zadatak razina prihvaćanja grube igre i varanja znatno raste.

Drugi, pak, navode kako važnu ulogu u sportaševu ponašanju imaju osobni stavovi o nesportskom ponašanju (Shields i sur., 2007), kompetitivna ljutnja (Dunn, Gotwals, Causgrove Dunn i Syrotuik, 2006), prekid koncentracije i anksioznost (Carr i Wyon, 2003). Percepciji vlastite izvedbe i spremnosti na neprimjereno ponašanje na terenu doprinose i percepcija pritiska od strane trenera, visoki osobni standardi te zabrinutost oko izvedbe, karakteristike konzistentno smatrane odlikama perfekcionizma (Burns, 1980; Flett i Hweitt, 2005; Hill i sur., 2004).

Rezultati istraživanja

Empirijski nalazi pokazuju da čak i sportaši skloni kršenju pravila i nepoštovanju službenih osoba pokazuju poštovanje prema protivničkim igračima (Miller i sur., 2004). Čišić i Greblo (2013) ističu kako sportaši uglavnom ne odobravaju neprihvatljiva ponašanja iz vlastite koristi, verbalnu agresiju usmjerenu prema trenerima ili suparničkim igračima na klupi te fizički obračun sa suigračima u svlačionici. Neka nesportska ponašanja, poput povlačenja za dres, guranja u skoku te laganja da je lopta izašla izvan terena, sportaši smatraju prihvatljivijima (Čišić i Greblo, 2013), a istraživanja s terena upućuju na neprihvatljivu razinu učestalosti raznih oblika nasilja. Istraživanje Ricijaša i suradnika (2016) utvrdilo je da je gotovo 50% sportaša doživjelo psovanje od strane suigrača, 17,6% ponekad ili često doživljava lakši udarac, a svaki deseti sportaš ponekad je ili često teže udaran. Skoro 30% sportaša ponekad je ili često od pouzdanog izvora čulo ili svjedočilo lakšim udarcima suigrača, dok ih je oko 20% isto priopćilo za teže udarce (Ricijaš i sur., 2016). Čak 87% trenera nikada nije bilo prisutno u situacijama težih, a malo više od 50% u slučaju lakših udaraca. Nešto manje od 80% trenera nikada nije od pouzdanog izvora čulo da je sportaš drugoga teže udario, a tek ispod 60% nije čulo za lakše udarce (Ricijaš i sur., 2016). Ove velike razlike u izvještajima sportaša i trenera ukazuju na alarmantno stanje u današnjem sportskom okruženju, u kojem je nasilje prema drugima sveprisutno, ali ga se neispravnim postupanjem zanemaruje, opravdava, pa čak i potiče.

1.2. Perfekcionizam

Perfekcionizam je osobina koja utječe na razne psihosocijalne aspekte pojedinčeva života (Greblo, 2012). Iako naizgled samorazumljiv, u povijesti je podvrgavan različitim konceptualizacijama te još uvijek ne postoji suglasnost oko njegova definiranja.

Perfekcionizam kroz povijest

Dugi niz godina istraživači su definirali perfekcionizam kao isključivo jednodimenzionalnu, neadaptivnu osobinu (Greblo, 2012). Prvi pokušaji njegova definiranja kreću još od Freuda, a slijede ga Horney, Ellis, Brantman i Bergler (Greblo, 2012). Iako su se već 1950-ih godina pojavila razmišljanja o pozitivnim karakteristikama perfekcionizma (Greblo, 2012), one su uglavnom opisivane kao zdrava težnja postignuću, a ne suprotni kraj njegove patološke prirode (Burns, 1980). Burns (1980) jednodimenzionalni perfekcionizam definira kao kompulzivno, nepopustljivo ustrajanje u nereálnim ciljevima postavljenima izvan dosega ili granica razuma, koje je rezultat vlastitog vrednovanja isključivo na temelju konačnog uspjeha, a "sila" koja perfekcionista tjera naprijed za njih je jedino samoporažavajuća (Burns, 1980). Nezdrave perfekcionistačke težnje rezultiraju brojnim psihičkim, tjelesnim i društvenim posljedicama, poput lošeg zdravlja, poremećaja raspoloženja i opsesivno-kompulzivnih bolesti, niskog samopouzdanja te usamljenosti zbog loših interpersonalnih odnosa (Chang, Ivezaj, Downey, Kashima i Moraday, 2008; Hewitt i Flett, 1991; Burns, 1980; 1998; Stairs, Smith, Zapolski, Combs i Settles, 2011).

Perfekcionizam u novije vrijeme

Početakom 1990-ih godina javlja se ideja o višedimenzionalnosti perfekcionizma pojavom dvaju istoimenih mjernih instrumenata. Frost, Marten, Lahart i Rosenblate (1990) te Hewitt i Flett (1991) gotovo su istovremeno razvili Višedimenzionalnu ljestvicu perfekcionizma (eng. *Multidimensional perfectionism scale - MPS*). Iako se ljestvice razlikuju i u broju i u nazivima dimenzija, obje su skupine istraživača ukazale na potrebu za kvalitativnim razlikovanjem različitih aspekata perfekcionizma.

Višedimenzionalna ljestvica perfekcionizma (FMPS) Frosta i suradnika (1990) sadrži šest nezavisnih dimenzija: osobni standardi, zabrinutost oko pogrešaka, roditeljska očekivanja, roditeljski kritičizam, sumnja u postupke i organizacija. Frost i suradnici (1990) prvi uključuju interpersonalnu komponentu, smatrajući da i značajni drugi mogu utjecati na razvoj neadaptivnog ustrajanja u visokim ciljevima.

Hewitt i Flett (1991) također naglašavaju utjecaj drugih u razvoju nezdravih perfekcionistačkih težnji. Njihova Višedimenzionalna ljestvica perfekcionizma (HMPS) razlikuje tri dimenzije: sebi-usmjereni, drugima-usmjereni te društveno-propisani perfekcionizam, a svaki od njih ima snažne negativne posljedice. Sebi-usmjereni perfekcionizam rezultira samokritičnošću i samokažnjavanjem, drugima-usmjereni okrivljavanjem drugih, nedostatkom povjerenja i hostilnošću, dok društveno-propisani perfekcionizam izaziva ljutnju, anksioznost i depresiju zbog percepcije da su standardi nametnuti, pretjerani i nepodložni kontroli, a oni nesposobni za ispunjenje tuđih ciljeva (Hewitt i Flett, 1991).

Shafran, Cooper i Fairburn (2003), međutim, psihopatološki perfekcionizam smatraju isključivo jednodimenzionalnim i neadaptivnim, objašnjavajući kako se kliničkom uzorku treba pristupiti sa strane osobno-orijentiranog, a ne dinamičnog osobnog i interpersonalnog modela. Time potiču razmišljanje o posebnosti perfekcionizma u različitim područjima ljudskog funkcioniranja.

Adaptivni i neadaptivni perfekcionizam

Još sredinom 20. stoljeća Adler (1956, prema Greblo, 2012) opisuje težnju za savršenstvom urođenom potrebom, sastavnim dijelom života i važnim preduvjetom samoaktualizacije.

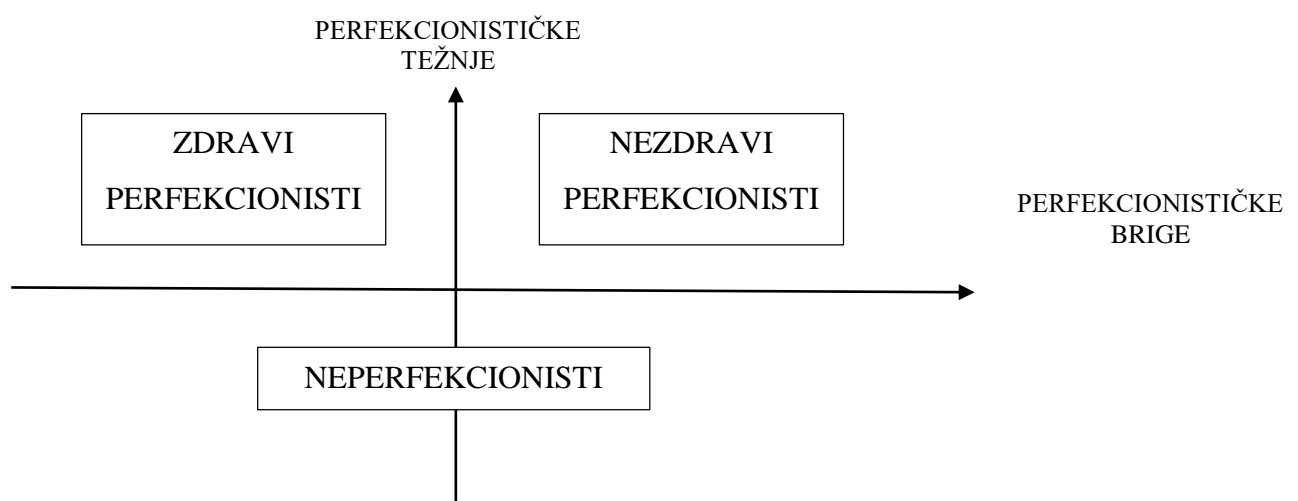
Hamachek (1978, prema Greblo, 2012) među prvima zagovara postojanje normalnoga (pozitivnoga, adaptivnoga) i neurotskog (negativnog, neadaptivnog) perfekcionizma te smatra da se u njihovoj podlozi kriju različiti kognitivni, emocionalni i motivacijski procesi koji dovode do različitih psihosocijalnih posljedica u svakodnevnom funkcioniranju pojedinca. Prema njegovu mišljenju, normalni se perfekcionizam razvija iz zdrave želje za osobnim razvojem i uključuje postavljanje visokih, ali realnih ciljeva čije ostvarenje rezultira osjećajem zadovoljstva i samopoštovanja, dok je neurotski perfekcionizam izazvan samovrednovanjem definiranim postignućem, što rezultira stalnim strahom od neuspjeha i razočarenja drugih.

Pojava dviju bitno različitih ljestvica perfekcionizma krajem 20. stoljeća potaknula je interes mnogih istraživača. Frost, Heimberg, Holt, Mattia i Neubauer (1993) među prvima uspoređuju dvije MPS ljestvice te nalaze dva nadređena faktora. Prvi faktor, *Neadaptivne brige oko evaluacije* (eng. *Maladaptive evaluation concerns*), obuhvaćao je zabrinutost oko pogrešaka, roditeljska očekivanja i kriticizam, sumnju u postupke i društveno-propisani perfekcionizam. Drugi faktor, *Pozitivne težnje* (eng. *Positive strivings*), činili su osobni standardi, organizacija te sebi- i drugima-usmjereni perfekcionizam. Osim faktora višeg reda,

autori su pronašli i značajnu povezanost prvog faktora s Beckovim inventarom depresivnosti i negativnim afektom, dok su pozitivne težnje korelirale s pozitivnim afektom. Jasna podjela na pozitivne i negativne aspekte prvi je značajan okret prema istraživanju i adaptivne i neadaptivne perfekcionistačke forme. Bieling, Istraelli i Antony (2004) podupiru konceptualni model Frosta i suradnika (1993), argumentirajući kako on bolje predstavlja strukturu perfekcionizma nego model prema kojemu MPS ljestvice mjere različite konstrukte.

U istom smjeru nastavljaju Terry-Short, Owens, Slade i Dewey (1995), koje dotadašnji istraživački fokus na kliničku populaciju potiče na razvoj nove ljestvice koja će biti šire primjenjiva i jasno odvajati pozitivne i negativne elemente. *Ljestvica pozitivnog i negativnog perfekcionizma* (eng. *Positive and negative perfectionism scale - PANPS*) mjeri negativni i pozitivni perfekcionizam u terminima percipiranih posljedica, a podjelu na osobne i društvene faktore, prema mišljenju autora, trebalo bi primjenjivati samo kod pozitivnog perfekcionizma.

Na tragu istraživanja Frosta i suradnika (1993) Stoeber i Otto (2006) predlažu sveobuhvatni pristup koji razlikuje dvije dimenzije – perfekcionistačke težnje i perfekcionistačke brige, na temelju kojih razlikuju tri grupe ljudi – zdrave i nezdrave perfekcionistače te neperfekcionistače. Prema modelu prikazanom u Grafičkom prikazu 1, i zdravi i nezdravi perfekcionistači iskazuju perfekcionistačke težnje, a kreću se na kontinuumu od slabih (zdravi) do snažnih (nezdravi) perfekcionistačkih briga, dok se neperfekcionistači, bez obzira na izraženost briga, nalaze nisko na dimenziji perfekcionistačkih težnji. Perfekcionistačke brige i težnje različito su povezane s postignućem te je razlikovanje ovih dimenzija ključno za razumijevanje perfekcionizma (Stoeber, 2012).

Grafički prikaz 1. Sveobuhvatni model perfekcionizma. Preuzeto iz Stoeber i Otto (2006, str. 296).

Perfekcionističke težnje – pozitivni ili negativni aspekt?

Slade i Owens (1998) predlažu dualni procesni model konceptualizacije perfekcionizma temeljen na Skinnerovoj (1968) teoriji potkrepljenja, prema kojemu adaptivni i neadaptivni perfekcionista mogu pokazivati ista ponašanja, usmjerena na visoko postavljene ciljeve, no izazvana drugačijim motivima. Adaptivne će perfekcionista motivirati želja za uspjehom te će pokazivati pristupajuće ponašanje s ciljem postizanja pozitivnih posljedica, dok će neadaptivni perfekcionista biti vođeni strahom od neuspjeha i pokazivati izbjegavajuće ponašanje da bi smanjili vjerojatnost negativnih posljedica (Slade i Owens, 1988).

Hamacheck (1978, prema Dunn, Causgrove Dunn i Syrotik, 2002) među prvima pretpostavlja da visoki osobni standardi mogu biti povezani s oba aspekta. Dosadašnja istraživanja pronalaze pozitivnu povezanost perfekcionističkih težnji s orijentacijom na zadatak i ego-orijentacijom u postavljanju ciljeva postignuća te s autonomnom i kontroliranom motivacijom (Dunn i sur., 2002, Mouratidis i Michou, 2011). Postavljanje visokih standarda povezano je s ljutitom hostilnošću (Cruce, Pashak, Handal, Munz i Gfeller, 2012), a sebi-orijentirani perfekcionizam pozitivan je prediktor zabrinutosti oko pogrešaka (Dunn, Causgrove Dunn, Gotwals, Vallance, Craft i Syrotuik, 2006).

Rezultati istraživanja

Korelati perfekcionizma

Istraživanja su pokazala da perfekcionističke brige snažno i konzistentno koreliraju s nizom negativnih pojava, poput neuroticizma, depresije, raznih oblika anksioznosti i neadaptivnih strategija suočavanja (Bieling i sur., 2004; Cruce i sur., 2012; Stoeber, Otto, Pescheck, Becker i Stoll, 2007), a reaktivnost na pogreške negativno je povezana s ugodnošću, emocionalnom stabilnošću i savjesnošću (Stairs i sur., 2011; Walton, Hibbard, Coughlin i Coyle-Shepherd, 2018). Pozitivne perfekcionističke težnje povezane su s nižom anksioznošću, višim samopouzdanjem i zadovoljstvom životom, pozitivnim afektom, adaptivnim strategijama suočavanja i savjesnošću (Cruce i sur., 2012; Frost i sur., 1993; Stoeber, 2012; Stoeber i sur., 2007). Ipak, dio empirijskih nalaza nije u skladu s očekivanjima te ukazuje na pozitivnu povezanost perfekcionističkih težnji s depresijom, (ispitnom) anksioznošću, stresom i reaktivnošću na pogreške (Bieling i sur., 2004; Stairs i sur., 2011), a Chang i suradnici (2008) te Hill i suradnici (2004) nailaze na nejasnu razliku između adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma u odnosu na različite zdravstvene probleme i psihopatološka stanja (npr. opsesivne kompulzije, hostilnost, paranoja).

Perfekcionizam u sportu

Neadaptivni perfekcionizam

Kada je riječ o perfekcionizmu u sportu, Flett i Hewitt (2005) upozoravaju na perfekcionistački paradoks - iako mnogi sportovi zahtijevaju savršenstvo u izvedbi, česti samoporažavajući ishodi i nezdravi obrasci ponašanja prisutni su upravo kod ekstremnih sportaša-perfekcionista, gotovo stalno usmjerenih prema dostizanju savršenstva. U prilog tome idu nalazi Anshela, Weatherbyja, Kanga i Watson (2009), koji govore o većoj izraženosti perfekcionizma kod američkih sportaša koji se natječu na višim razinama natjecanja, poput državnih i nacionalnih prvenstava.

Neadaptivni perfekcionistački obrasci kod sportaša povezani su s anksioznošću (Ivanović, Milosavljević i Ivanović, 2015), ego-orijentacijom u postavljanju ciljeva (Dunn i sur., 2002), unutarnjim atribucijama neuspjeha (Stoeber i Becker, 2008) i niskim samopouzdanjem (Gotwals i Dunn, 2009). Sportaši s izraženim neadaptivnim perfekcionizmom češće doživljavaju ljutnju zbog loše igre (Dunn, Gotwals, Causgrove Dunn i Syrotuik, 2006), postižu lošije rezultate u odnosu na adaptivne perfekcionista (Ivanović i sur., 2015), skloniji su izbjegavanju suočavanja (npr. Crocker, Gaudreau, Mosewich i Kljajic, 2014) te podložniji sagorijevanju (Madigan, Stoeber i Passfield, 2015). Negativni ishodi unatoč velikom trudu kod njih dovode do postavljanja nerealnih očekivanja, uspoređivanja s drugima te percepcije sebe neadekvatnima (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014). Zabrinutost oko pogrešaka značajan je prediktor procjene prijetnje prilikom igre i pada zadovoljstva životom nakon sportskog natjecanja, a pozitivno je povezana s kontroliranom motivacijom (Crocker i sur., 2014; Gaudreau i Antl, 2008; Mouratidis i Michou, 2011). Flett i Hewitt (2005) smatraju da su rizici općenito viši za sportaše-perfekcionista koji na pogreške reagiraju obrambeno, doživljavaju snažan strah od neuspjeha i sumnjaju u svoje sposobnosti, a Gotwals i Dunn (2009) predlažu da sumnja u postupke može dovesti do sumnje u sebe i povećanog nezadovoljstva kvalitetom pripreme za natjecanje te rezultirati padom samopoštovanja i većom zabrinutošću.

Adaptivni perfekcionizam

Sportaši koji postižu visoki rezultat na ljestvici adaptivnog perfekcionizma doživljavaju znatno niže razine tjelesne i kognitivne anksioznosti (Ivanović i sur., 2015; Koivula, Hassmen i Fallby, 2002), postavljaju razumne i izazovne ciljeve važne za sportski kontekst te koriste tehnike usmjeravanja pažnje, vizualizacije i spremnosti za postizanje rezultata u vidu psihičke pripreme za natjecanje (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014). Ulaganje truda za adaptivne perfekcionista predstavlja kriterij procjene vlastite izvedbe i odgovornost prema suigračima, a

prilikom suočavanja s izazovima takvi sportaši održavaju pozitivno razmišljanje, lako prelaze preko negativnih ishoda te nakon njih pokušavaju odrediti što je pošlo po zlu kako bi bili uspješniji u budućoj izvedbi (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014). Adaptivni perfekcionizam povezan je s nadom u uspjeh i pozitivnim viđenjem sposobnosti, boljom procjenom kontrole i izazova, visokim osnovnim i stečenim samopouzdanjem, adaptivnim suočavanjem, većim napretkom u drugim aktivnostima koje zahtijevaju ispunjenje cilja te obrascem regulacije motivacije povezanim s nižim sagorijevanjem (Crocker i sur., 2014; Dunn i sur., 2002; Madigan i sur., 2015; Koivula i sur., 2002; Stoeber i Becker, 2008).

Adaptivni perfekcionizam može služiti kao zaštitni faktor očuvanja samopouzdanja u situacijama neželjenih ishoda (Ivanović i sur., 2015; Slade i Owens, 1998), a percepcija samokontrole, samopouzdanje i roditeljski odgojni stil zaštitni su faktori u razvoju neadaptivnih perfekcionista tendencija (Crocker i sur., 2014; Koivula i sur., 2002; Walton i sur., 2018). Flett i Hewitt (2005) ističu kako bi sportaši-perfekcionista s niskom ego-orijentacijom, visokim osjećajem samoefikasnosti te niskom osjetljivošću na neuspjeh trebali biti relativno fleksibilni u prilagodbi vlastitih ciljeva zahtjevima situacije i trenutnoj razini funkcioniranja.

Terry-Short i suradnici (1995) ističu da sportaši u pravilu iskazuju visoke vrijednosti pozitivnog osobnog perfekcionizma, a istraživanja s korištenim parcijalnim korelacijama pokazuju značajnu povezanost adaptivnog perfekcionizma sportaša s nižom anksioznošću, višim samopouzdanjem te percepcijom motivacijske klime usmjerene na zadatak i pristupajuće klime usmjerene na izvedbu (Gotwals i Dunn, 2009; Stoeber i sur., 2007; Stoeber, Stoll, Pescheck i Otto, 2008).

1.3. Motivacijska klima

Motivacijska klima označava percepciju okoline koja potiče određeni način funkcioniranja u situacijama ostvarivanja cilja ili postignuća (Carr i Wyon, 2003), a gradi se u skladu s orijentacijom ciljeva postignuća, koja odražava osobne kriterije uspjeha (Treasure i Roberts, 1994). Dvije su osnovne orijentacije u podlozi postavljanja ciljeva – orijentacija na zadatak (eng. *task orientation*; Nicholls, 1984) ili usavršavanje vještina (eng. *mastery orientation*; Ames i Archer, 1988) te ego-orijentacija (eng. *ego orientation*; Nicholls, 1984) ili usmjerenost na izvedbu (eng. *performance orientation*; Ames i Archer, 1988). Usmjerenost na zadatak opisuje sposobnost ovladavanja zadatkom, odnosno učenje i ulaganje truda, a razina sposobnosti određuje se prema vlastitoj percepciji vještina, razumijevanja i znanja te je uspjeh ostvaren ovladavanjem svakim novim zadatkom koji je ranije bio nerješiv. Pojedinci s ego-orijentacijom usmjereni su na usporedbu sposobnosti s drugim (podjednako) sposobnim

vršnjacima te se razina sposobnosti određuje prema normativnim kriterijima, a uspješnima se smatraju ako svladaju aktivnosti u kojima su drugi doživjeli neuspjeh (Nicholls, 1984).

Elliot i McGregor (2001) predlažu dodatno razlikovanje pristupajućih i izbjegavajućih ciljeva unutar svake orijentacije. Pristupajući ciljevi intrinzično su motivirani te im pojedinac pristupa sa željom postizanja željenog ishoda, dok su izbjegavajući definirani apsolutnim zahtjevima zadatka, a fokus je usmjeren na izbjegavanje neželjene mogućnosti. Drugim riječima, hoće li cilj biti pristupajući ili izbjegavajući ovisi o tome percipira li ga pojedinac intrinzično (ne)privlačnim, dok usmjerenost cilja na zadatak ili na izvedbu određuju unutarnji, odnosno vanjski kriteriji uspjeha (Elliot i McGregor, 2001).

Mnogi teoretičari naglašavaju važnost misaonih, osjećajnih i ponašajnih aspekata koji oblikuju pojedinu orijentaciju (Nicholls, 1984; Treasure i Roberts, 1994). U njihovu razvoju važnu ulogu imaju značajni drugi, koji služe kao model poželjnog ili prihvatljivog ponašanja (Bandura, 1971; Treasure i Roberts, 1994) pa osobna orijentacija ciljeva postignuća može biti promijenjena sistematičnom manipulacijom putem motivacijske klime (Treasure i Roberts, 1994).

U skladu s teorijom ciljeva postignuća, dva su osnovna oblika motivacijske klime: motivacijska klima usmjerena na usavršavanje vještina (eng. *mastery*) te ona usmjerena na izvedbu, odnosno rezultat (eng. *performance*; Ames, 1992, prema Carr i Wyon, 2003). Ames i Ames (1984) strukturu postavljanja ciljeva smatraju važnim obilježjem okruženja u kojem dijete uči te ističu da ima značajan utjecaj na to koliko će naučiti, kako će razmišljati i koliko će vremena posvetiti zadatku. U natjecateljskoj strukturi potiče se rad protiv drugih, socijalna usporedba i kognitivna samoevaluacija na temelju sposobnosti, a vjerojatnost uspjeha/nagrade smanjena je prisutnošću drugih sposobnih pojedinaca (Ames i Ames, 1984) pa se često čini da je nagrada važnija od same aktivnosti (Treasure i Roberts, 1995). Suradnička struktura osigurava međuzavisnost članova zbog koje svatko snosi dio odgovornosti za obavljanje zadatka, potiče moralnu odgovornost prema drugima, usporedbu unutar grupe te atribucije temeljene na trudu i suradnji, a uspjeh je vjerojatniji uz veću prisutnost sposobnih pojedinaca (Ames i Ames, 1984). Individualistička struktura odnosi se na samoga pojedinca i usporedbu s vlastitom prethodnom izvedbom, a glavni je naglasak na ulaganju truda te vjerojatnost postizanja cilja ne ovisi o prisutnosti drugih članova (Ames i Ames, 1984).

Rezultati istraživanja

Istraživanja motivacijske klime u učionici upozoravaju da način postavljanja ciljeva i zadataka, korištenje strategija učenja te poticanje pojedinih stavova i atribucija od strane učitelja mogu uvelike doprinijeti razvoju orijentacije usmjerene na zadatak ili na izvedbu (Ames i Archer, 1988). Učenici koji percipiraju učiteljevo naglašavanje ovladavanja zadatkom koriste učinkovitije strategije učenja, izabiru izazovne zadatke, imaju pozitivnije stavove prema nastavi i snažnije vjeruju da je uspjeh rezultat uloženog truda (Ames i Archer, 1988). S druge strane, percipirani naglasak na superiornu izvedbu u većoj mjeri odražava usmjerenost na sposobnosti, negativnu evaluaciju vlastitih sposobnosti i atribuiranje neuspjeha njihovu nedostatku (Ames i Archer, 1988).

Motivacijska klima u sportu

Boixadós i suradnici (2004) motivacijsku klimu u sportu definiraju kao okruženje stvoreno od strane trenera, roditelja, sudaca i administratora koji djeluju na ponašanja i strategije postignuća mladih sportaša. Većina je dosadašnjih istraživanja motivacijske klime u sportu bila usmjerena na utjecaje trenera, a vršnjački su utjecaji često proučavani u kontekstu moralne atmosfere, a ne same motivacijske klime (npr. Miller i sur., 2005; Stephens i Bredemeier, 1996). Međutim, neki istraživači smatraju da je važno uzeti u obzir i ponašanja suigrača prilikom proučavanja motivacijske klime u sportu (npr. Ntoumanis, Taylor i Thogersen-Ntoumani, 2012; Vazou, Ntoumanis i Duda, 2005).

Kvalitativna istraživanja Vazoua i suradnika (2005) te Keegana, Sprayja, Harwooda i Lavalleea (2010) detektirala su posebne dimenzije vršnjačke motivacijske klime vezane uz vršnjačke odnose, različite od odnosa uspostavljenih s trenerom. Aspekti klime usmjerene na usavršavanje obuhvaćaju: poticanje osobnog napretka i ulaganja (maksimalnog) truda, jednaki tretman svih članova, povezanost i suradnju s drugima, ohrabrivanje nakon počinjenih pogrešaka, pružanje emocionalne i moralne podrške, autonomnost u izražavanju i igri te pozitivnu povratnu informaciju i evaluaciju na temelju napretka, usavršavanja i pozitivnih vršnjačkih odnosa (Keegan i sur., 2010; Vazou i sur., 2005). S druge strane, klimu koja naglašava izvedbu opisuju zabrinutost oko reakcije suigrača nakon počinjene pogreške, njihovu negativnu reakciju i povratnu informaciju, natjecanje unutar tima u vidu uspoređivanja, nadmetanja i pretjeranog hvalisanja, povezivanje sposobnosti sa socijalnim ishodima, naglašavanje normativnih kriterija sposobnosti i pobjede, uzdizanje najспособnijih i isključivanje slabijih igrača iz igre, kontrolirajuća ponašanja ili očekivanja po pitanju igre, uključujući stvaranje pritiska, evaluaciju temeljenu na normativnim kriterijima te unutargrupni

konflikt u vidu okrivljavanja, isticanja slabosti igrača ili manjka brige za njih (Keegan i sur., 2010; Vazou i sur., 2005).

Motivacijska klima usmjerena na usavršavanje

Dosadašnja istraživanja motivacijske klime u sportu ukazuju na generalnu povezanost usmjerenosti na zadatak s prosocijalnim te adaptivnim kognitivnim, afektivnim i motivacijskim obrascima (npr. Ntoumanis i Biddle, 1999; Treasure i Roberts, 1994). Percepcija trenera koji naglašava kriterije usmjerene na stjecanje vještina pozitivno je povezana s većom predanošću sportu, poštivanjem društvenih pravila i službenih osoba (Miller i sur., 2004), zadovoljstvom treninzima i timom, niskom zabrinutošću oko izvedbe (Walling, Duda i Chi, 1993) te zrelijim moralnim funkcioniranjem (Miller i sur., 2005). Klima usmjerena na zadatak pozitivan je prediktor predanosti igrača, pridržavanja društvenih običaja i ostanka u trenutnom klubu (Ntoumanis i sur., 2012), porasti subjektivne vitalnosti sportaša i zadovoljenja potreba za autonomijom, sposobnošću i povezanošću s trenerom i suigračima (Reinboth i Duda, 2006).

Motivacijska klima usmjerena na izvedbu

Ego-orijentacija povezana je s neadaptivnim motivacijskim, afektivnim i društvenim aspektima te neadaptivnim razmišljanjima o postignuću prilikom uključenosti u sport (Ntoumanis i Biddle, 1999; Treasure i Roberts, 1994). Klima usmjerena na izvedbu pozitivan je prediktor varanja i veće tolerancije grube igre (Ntoumanis i sur., 2012) te kod sportaša izaziva veću zabrinutost zbog neuspjeha, nezadovoljstvo članstvom u timu (Walling i sur., 1993) te nepovezanost sa suigračima i trenerom (Reinboth i Duda, 2006). Motivacijska klima koja naglašava važnost rezultata negativno je povezana s poštivanjem društvenih običaja, pravila i službenih osoba (Miller i sur., 2004), a naglašavanje normativnih kriterija i usporedbe s drugima vjerojatnije će dovesti do definiranja postignuća u vidu socijalnog uspoređivanja (Carr i Wyon, 2003). Percepcija muških uzora (npr. trener) i timskih normi proagresivnima i usmjerenima na izvedbu povezana je s permissivnijim stavovima prema nesportskom ponašanju i većom vjerojatnošću agresivnog ponašanja (Guivernau i Duda, 2002; Steinfeldt i sur., 2012).

Vršnjačka motivacijska klima

Istraživanja percepcije vršnjaka u kontekstu moralne atmosfere i motivacijske klime stvorene od strane trenera ukazuju na povezanost vjerojatnog i stvarnog agresivnog ponašanja s percepcijom suigrača tolerantnijih prema nasilju (Steinfeldt i sur., 2012; Stephens i Bredemeier, 1996). Sportašice koje motivacijsku klimu percipiraju usmjerenom na razvoj

vještina imaju bolje odnose sa suigračicama, najbolju prijateljicu s nogometa smatraju odanom i otvorenom za suradnju i raspravu te se osjećaju prihvaćenima od strane vršnjaka, dok sportaši koji klimu smatraju usmjerenom na izvedbu imaju negativne vršnjačke odnose te su češće u konfliktu s najboljim prijateljem s nogometa (Ommundsen, Roberts, Lemyre i Miller, 2005). Vršnjačka motivacijska klima usmjerena na zadatak povezana je s adaptivnim ishodima (npr. ulaganje truda, predanost, vitalnost, poštivanje društvenih običaja), a pozitivan je prediktor fizičke samovrijednosti, uživanja u sportu i intrinzične motivacije sportaša tijekom godinu dana (Joesaar, Hein i Hagger, 2012; Ntoumanis i sur., 2012; Smith, Gustaafson i Hassmén, 2010; Vazou, Ntoumanis i Duda, 2006). Naglašavanje motivacijske klime usmjerene na izvedbu povezano je s varanjem, tolerancijom neprimjerene grube igre, sagorijevanjem, natjecanjem i sukobom unutar tima, manjim napretkom i ulaganjem truda te slabijom povezanošću i podrškom suigrača (Ntoumanis i sur., 2012; Palou i sur., 2013; Smith i sur., 2010).

1.4. Motivacijska klima, perfekcionizam i nesportsko ponašanje

Carr i Wyon (2003) ističu da je konzistentno poticanje klime usmjerene na izvedbu povezano s razvojem neadaptivnih dispozicija, poput neadaptivnog perfekcionizma, ego-orijentacije i kognitivne anksioznosti kao crte ličnosti.

Istraživanja pokazuju kako sportaši koji smatraju da njihov trener naglašava normativne kriterije (ne)uspjeha pokazuju lošije sportsko ponašanje, a u situacijama prenaplašavanja važnosti pobjede osjećaju se ugroženima zbog pomisli o gubitku te poštivanje pravila postaje nevažno (Miller i sur., 2004). Povećanjem percepcije motivacijske klime usmjerene na izvedbu raste tolerancija namjerne fizičke agresije te prihvaćanje grube igre i varanja (Miller i sur., 2005; Palou i sur., 2013), a sportaši skloniji agresivnom ponašanju, uz trenera koji naglašava izvedbu, biraju situacije koje sadrže pretkonvencionalne moralne motive, vođene nagradama i kaznama, kao primamljivije za agresivno ponašanje (Stephens i Bredemeier, 1996). Također, ovi sportaši imaju više suigrača koji bi postupili agresivno u sličnoj situaciji (Kreager, 2007; Stephens i Bredemeier, 1996), a i sama percepcija da bi prijatelji poticali ili se uključili u nasilno ponašanje povezana je s većom procjenom primjerenosti nasilja te izražavanjem namjera i uključivanjem u nasilna ponašanja (Steinfeldt i sur., 2012). S druge strane, motivacijska klima koja potiče razvoj vještina povezana je s većim zadovoljstvom na treninzima, unutarnjom percepcijom vlastitih sposobnosti te negativnim stavovima prema gruboj igri, varanju i normativnoj percepciji sposobnosti (Boixadós i sur., 2004).

Nadalje, neadaptivni su perfekcionista više ekstrinzično motivirani te u većoj mjeri odobravaju ciljeve postignuća postavljene u skladu s izbjegavajućom motivacijskom klimom

usmjerenom na zadatak te pristupajućom i izbjegavajućom klimom usmjerenom na izvedbu (Gucciardi, Mahoney, Jalleh, Donovan i Parkes, 2012; Stoeber i sur., 2008). Iako i zdravi i nezdravi perfekcionisti trenere doživljavaju pozitivno utjecajima i motivirajućima, nezdravi perfekcionisti u većoj mjeri doživljavaju pritisak od strane trenera, pod pritiskom su od razočarenja suigrača i zabrinuti oko njihova mišljenja (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014). Zabrinutost oko pogrešaka, uz potrebu za odobravanjem i promišljanje o pogreškama, pozitivno je povezana s napadanjem drugih kao mehanizmom suočavanja sa sramom (Elison i Partridge, 2012), dok je adaptivni perfekcionizam pozitivno povezan s reaktivnom, ali ne i instrumentalnom agresijom, što ukazuje na odsutnost dugotrajnih skrivenih osjećaja ljutnje i nezadovoljstva (Byrd, 2011).

Ipak, sportsko okruženje specifično je po pitanju percepcije uspjeha, odnosno važnost sposobnosti i rezultata prisutna je i kod sportaša s adaptivnim osobnim i okolinskim aspektima (npr. Duda i Nicholls, 1992; Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014), no osobni faktori u podlozi ponašanja koja dovode do konačnog rezultata bitno su različiti, a time i percepcija ishoda i reakcija na njega (Slade i Owens, 1998).

Rodne razlike

Istraživanja su utvrdila postojanje rodni razlika u percepciji motivacijske klime, moralnom funkcioniranju, moralnoj atmosferi i sklonosti odobravanju nesportskog ponašanja (npr. Miller i sur., 2005; Smith i sur., 2010; Shields i sur., 2007). Sportašice u većoj mjeri motivacijsku klimu percipiraju usmjerenom na razvoj vještina te više usvajaju pristupajuće ciljeve usmjerene na usavršavanje, dok sportaši motivacijsku klimu svoje ekipe češće procjenjuju usmjerenom na izvedbu i u manjoj mjeri usvajaju ciljeve postignuća usmjerene na razvoj vještina (Elliot i McGregor, 2001; Hanrahan i Cerin, 2009; Miller i sur., 2005). Sportaši u većoj mjeri izražavaju agresiju, češće opravdavaju lakše prekršaje, verbalnu agresiju i ponašanja koja izazvaju isključenje i zastrašivanje protivnika, izvještavaju da su se ponašali ili da bi se ponašali na takav način tijekom utakmica te smatraju da bi njihov trener poticao slična ponašanja s ciljem pobjede tima (Čišić i Greblo, 2013; Maxwell, 2004; Miller i sur., 2005). Također, češće procjenjuju da bi njihovi suigrača nesportski postupili kako bi osigurali pobjedu (Miller i sur., 2005) te su skloniji nasilnom ponašanju na sportskim događanjima (Papaioannou, Karastogiannidou i Theodorakis, 2004). Također, maskulini kontaktni sportovi i identifikacija s tradicionalnom muškom rodnom ulogom povećavaju rizik od nasilnog ponašanja (Kreager, 2007; Steinfeldt i sur., 2012). Sportašice, pak, pokazuju višu razinu moralnog odlučivanja, uključujući procjenu primjerenosti nesportskog ponašanja i vlastite odgovornosti u danoj situaciji (Miller i sur.,

2005). Ipak, Miller i suradnici (2004) ne nalaze rodne razlike u stavovima prema sportskom ponašanju te ističu kako za to mogu biti zaslužne slična dob i dužina treniranja, istovremena socijalizacija mladih sportašica i sportaša u sportskom kontekstu te jednako ponašanje trenera prema svim igračima. Dunn, Gotwals i Causgrove Dunn (2005) nalaze veću izraženost sebi- i drugima-usmjerenog perfekcionizma kod sportaša u sportskom okruženju, dok Gucciardi i suradnici (2012) ne nalaze rodne razlike u percepciji perfekcionizma u sportu.

Razlike u vrsti sporta

Brojna su istraživanja utvrdila postojanje razlika između timskih i individualnih sportova u aspektima motivacijske klime, perfekcionizma i nesportskog ponašanja (npr. Greblo Jurakić i Keresteš, 2017; Kreager, 2007; Elison i Partridge, 2012). Sportaši individualnih sportova ostvaruju kvalitetnije odnose i zadovoljniji su trenerom (Baker, Yardley i Côté, 2003; Greblo Jurakić i Keresteš, 2017), češće postavljaju ciljeve postignuća usmjerene na izvedbu te internalne, stabilne, negativne atribucije nego sportaši timskih sportova (Hanrahan i Cerin, 2009). S druge strane, sportaši timskih sportova u većoj mjeri doživljavaju zabrinutost oko pogrešaka i pritisak od strane trenera (Elison i Partridge, 2012; Gucciardi i sur., 2012), ali i nižu razinu anksioznosti i percipirane prijetnje (Dias, Cruz i Fonseca, 2010). Ipak, dok dio istraživanja pronalazi veću razinu agresivnosti i tolerancije agresivnog ponašanja kod sportaša timskih sportova (Maxwell, 2004; Maxwell, Visek i Moores, 2009), Kreager (2007) ne nalazi jasnu razliku između timskih i individualnih sportova u spremnosti na sudjelovanje u tučnjavi.

Zaključno, nesklad u operacionalizaciji perfekcionizma i velika kvalitativna različitost mjernih instrumenata ukazuju na nužan oprez u tumačenju dosadašnjih istraživačkih nalaza. Iako danas pretežno dominira pristup o dualnom – adaptivnom i neadaptivnom – perfekcionizmu, još uvijek nije postignut konsenzus oko toga što zapravo svaki od njih obuhvaća. Također, većina istraživanja koja su se bavila proučavanjem motivacijske klime u sportu orijentirala su se na ulogu trenera u oblikovanju stavova i ponašanja sportaša, dok su utjecaji suigrača stavljeni "u drugi plan". Uz općenit manjak istraživanja na hrvatskom uzorku o problematici perfekcionizma, motivacijske klime i nesportskog ponašanja mladih sportaša, prepoznata je potreba za ovim istraživanjem kako bi se stekao bolji uvid u osobinske i okolinske činitelje koji mogu biti povezani s (ne)tolerancijom nesportskog ponašanja.

2. Cilj i problemi

Glavni cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost vršnjačke motivacijske klime i perfekcionistačkih težnji sportaša s percepcijom legitimnosti nesportskog ponašanja kod studentica i studenata stručnog studija Kineziološkog fakulteta u Zagrebu. Sukladno tome, postavljeni su sljedeći istraživački problemi:

(1) ispitati razlikuju li se sportaši i sportašice te igrači timskih i individualnih sportova u stupnju izraženosti perfekcionizma, doživljaju motivacijske klime i percipiranoj legitimnosti nesportskog ponašanja,

(2) utvrditi obilježja povezanosti adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma i motivacijske klime sa stupnjem odobravanja različitih oblika nesportskog ponašanja te

(3) utvrditi razlikuju li se sportaši koji u različitom stupnju (ne)odobravaju nesportska ponašanja u stupnju izraženosti perfekcionizma i percepciji motivacijske klime.

S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja, očekuje se:

(H1.1.) nepostojanje rodni razlika u samoprocjeni adaptivnog i neadaptivnog perfekcionizma;

(H1.2.) veća legitimnost nesportskog ponašanja i percepcija većeg stupnja motivacijske klime usmjerene na izvedbu kod sportaša te manja legitimnost nesportskog ponašanja i percepcija većeg stupnja motivacijske klime usmjerene na usavršavanje vještina kod sportašica;

(H1.3.) izraženija percepcija natjecanja unutar tima, napretka i ulaganja truda, veća izraženost adaptivnog perfekcionizma i niža razina tolerancije nesportskog ponašanja kod sportaša individualnih sportova te izraženija percepcija podrške i sukoba među članovima tima, veći stupanj izraženosti neadaptivnog perfekcionizma i viša razina tolerancije nesportskog ponašanja kod sportaša timskih sportova;

(H2.1.) negativna povezanost adaptivnog perfekcionizma i motivacijske klime usmjerene na usavršavanje vještina s odobravanjem različitih nesportskih ponašanja;

(H2.1.) pozitivna povezanost neadaptivnog perfekcionizma i klime usmjerene na izvedbu s odobravanjem nesportskog ponašanja;

(H3.) veća izraženost neadaptivnog perfekcionizma i motivacijske klime usmjerene na izvedbu kod sportaša sklonijih tolerirati nesportskih ponašanja te veća izraženost adaptivnog perfekcionizma i motivacijske klime usmjerene na usavršavanje kod sportaša manje sklonih toleriranju nesportskih ponašanja.

3. Metoda

3.1. Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 245 studenata i studentica stručnog studija Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u dobi od 18 do 54 godine ($M = 21,9$, $SD = 4,1$). Zbog specifičnosti predmeta istraživanja, dobni raspon ograničen je na 18 – 28 godina ($M = 21,2$, $SD = 1,8$). U analizu su uključeni podaci 234 sudionika, od kojih je 152 bilo muškog (65%), a 79 (33,8%) ženskog roda, dok se tri sudionika nisu izjasnila o rodnoj pripadnosti. Individualnim se sportom bavi 37,8%, a timskim sportom bavi 62,2% sudionika. Sudionici se u prosjeku sportom bave 9,6 godina ($SD = 4,2$) te češće imaju trenera muškog roda (89,7%). Sudionici sudjeluju u 50 različitih sportskih aktivnosti, od čega je najzastupljeniji nogomet (27,8%), zatim borilački sportovi i vještine (12%), rukomet (9,4%), košarka (8,5%) i odbojka (6,4%). Nekim oblikom plesa bavi se 5% sudionika, dok se 4,7% sudionika bavi nekim oblikom tjelovježbe (npr. vježbanje u teretani, *fitness*, *powerlift*, *bodybuilding*). Najveći se broj sudionika aktivno bavi sportom (42,1%), od kojih se 11,2% natječe na međunarodnoj, 18% na državnoj i 12% na županijskoj razini, a 0,9% sudionika aktivno se natječe u studentskom sportu. Povremeno, rekreativno sportom se bavi 38,6% sudionika. Iako svi sudionici posjeduju iskustvo sudjelovanja u natjecateljskom sportu, 9,4% sudionika nije se bavilo nijednom sportskom aktivnošću u vrijeme provođenja istraživanja.

3.2. Instrumenti

Sudionici su ispunili bateriju testova koja je uključivala osnovna demografska pitanja (dob i rod), pitanja o obilježjima sportskog iskustva sudionika (naziv sporta, početak bavljenja organiziranom sportskom aktivnošću, razina natjecanja, dužina treniranja općenito te dužina treniranja sa sadašnjim trenerom, rod trenera, količina vremena provedena s trenerom na tjednoj bazi), Upitnik vršnjačke motivacijske klime (Ntoumanis i Vazou, 2005), Višedimenzionalni inventar perfekcionizma u sportu (Stöber, Otto i Stoll, 2004) i Upitnik percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja (Greblo i sur., 2011).

Upitnik vršnjačke motivacijske klime u sportu (Peer motivational climate in youth sport questionnaire - PeerMCYSQ, Ntoumanis i Vazou, 2005)

Upitnik vršnjačke motivacijske klime u sportu sastoji se od 21 čestice formirane kao nastavak rečenice: „U mojem timu, većina sportaša...“, raspoređene u 5 podljestvica. Podljestvice *Napredak* (npr. „...si međusobno pomaže u napretku“), *Podrška* (npr. „...čini da se njihovi suigrači (članovi tima) osjećaju vrijednima.“) i *Trud* (npr. „...je zadovoljna kad se

njihovi suigrači (članovi tima) jako trude.“) opisuju motivacijsku klimu usmjerenu na usavršavanje vještina. *Natjecanje / sposobnost unutar tima* („...nastoje biti bolji od svojih suigrača (članova tima).“) i *Sukob unutar tima* („...prigovara suigračima (članovima tima) ukoliko učine pogreške.“) opisuju klimu usmjerenu na izvedbu. Za sudionike koji se bave individualnim sportovima članove tima predstavljaju sportaši s kojima treniraju ili se natječu. Sudionici označavaju stupanj slaganja s pojedinom tvrdnjom na Likertovoj ljestvici od 1 (*U potpunosti se ne slažem*) do 7 (*U potpunosti se slažem*), a ukupan rezultat na pojedinoj ljestvici računa se kao aritmetička sredina odgovora na pripadajućim česticama.

Vrijednosti Cronbachovih alfa koeficijena za sve su podljestvice u skladu s vrijednostima originalnog upitnika te iznose $\alpha = 0,88$ (Napredak), $\alpha = 0,74$ (Podrška), $\alpha = 0,87$ (Trud), $\alpha = 0,69$ (Natjecanje) i $\alpha = 0,78$ (Sukob).

Višedimenzionalni inventar perfekcionizma u sportu (Multidimensional inventory of perfectionism in sport – MIPS, Stöber, Otto i Stoll, 2004)

Višedimenzionalni inventar perfekcionizma u sportu mjeri adaptivni i neadaptivni perfekcionizam kao rezultat na ljestvici *Težnja za savršenstvom* (npr. „Tijekom natjecanja / utakmice osjećam potrebu da budem savršen.“), odnosno na ljestvici *Negativna reakcija na nesavršenstvo* (npr. „Tijekom natjecanja / utakmice osjećam se izrazito uznemireno ako se sve ne odvija savršeno.“). Svaka podljestvica sastoji se od pet čestica koje opisuju emocionalna i kognitivna stanja koja sportaši doživljavaju u sportskom okruženju. Sudionici na ljestvici od 1 (*Nikada*) do 6 (*Uvijek*) procjenjuju učestalost javljanja navedenih stanja za vrijeme utakmice ili natjecanja, a ukupan rezultat izračunava se kao prosjek odgovora svih čestica pojedine podljestvice.

Obje ljestvice perfekcionizma pokazuju zadovoljavajuću razinu pouzdanosti (Stoeber i sur., 2007), a Cronbachovi alfa koeficijenti hrvatske verzije podljestvica u skladu su s onima utvrđenima na engleskom uzorku te iznose $\alpha = 0,91$ (*Težnja za savršenstvom*) i $\alpha = 0,89$ (*Negativna reakcija na nesavršenstvo*).

Upitnik percipirane legitimnosti nesporskog ponašanja (Greblo, Gruić, Ohnjec, Segedi i Pedišić, 2011)

Upitnik PLNP sastoji se od 14 čestica koje mjere stupanj prihvatljivosti fizičke agresije, verbalne agresije i varanja. Čestice opisuju specifična nesporska ponašanja te su grupirane u tri podljestvice: *Legitimnost težih prekršaja (LTP; 4 čestice)*, *Legitimnost lakših prekršaja (LLP; 5 čestica)* i *Legitimnost verbalne agresije (LVA; 5 čestica)*. Sudionici procjenjuju stupanj

prihvatljivosti opisanog ponašanja na Likertovoj ljestvici od 1 (*Potpuno neprihvatljivo*) do 5 (*Potpuno prihvatljivo*). Rezultati se mogu interpretirati na razini čestica, podljestvica ili ukupnog rezultata. Rezultat za svaku podljestvicu računa se kao aritmetička sredina odgovora pripadnih čestica, dok se ukupni rezultat Legitimnosti nesportskog ponašanja (LNP) računa kao aritmetička sredina vrijednosti svih čestica, pri čemu veći rezultat označava veći stupanj tolerancije nesportskog ponašanja.

Vrijednosti Cronbachovih alfa koeficijenata utvrđene u ovom istraživanju iznose $\alpha = 0,74$ (LTP), $\alpha = 0,85$ (LLP), $\alpha = 0,79$ (LVA) te $\alpha = 0,89$ (PLNP), što je u skladu s ranijim nalazima (Greblo i sur., 2015).

3.3. Postupak

Prije prikupljanja podataka dobivena je dozvola Kineziološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu za provedbu istraživanja. Uzorkovanje je provedeno neprobabilistički te se radi o prigodnom uzorku studenata Kineziološkog fakulteta. Istraživanje je provedeno na grupnoj razini, u obliku papir-olovka na početku predavanja Kineziološka psihologija. Sudionicima je naglašeno kako je sudjelovanje u istraživanju u potpunosti dobrovoljno i anonimno te da u bilo kojem trenutku, bez obrazloženja, mogu odustati od sudjelovanja. Sudionici istraživanja su bili obaviješteni o cilju i tijeku istraživanja te su na posebnom papiru potpisali informirani pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Ispunjavanje upitnika u prosjeku je trajalo 15 minuta.

4. Rezultati

4.1. Preliminarne analize

Tablica 1. *Deskriptivni podaci uzorka po potkategorijama legitimnosti nesportskog ponašanja, motivacijske klime i perfekcionizma*

	LTP	LLP	LVA	PLNP	Napredak	Podrška	Trud	Natjecanje	Sukob	TZS	NRN
<i>N</i>	230	232	231	229	217	220	223	223	219	228	230
<i>M</i>	1.32	2.3	1.57	1.75	5.27	5.23	5.64	4.99	3.5	4.95	3
<i>SD</i>	0.558	0.9	0.599	0.581	1.097	1.088	0.957	0.915	1.287	0.967	1.092
Kolmogorov-Smirnov <i>Z</i>	5.037	1.323	3.167	2.006	1.732	1.577	1.519	1.076	1.116	2.102	1.729
<i>p</i>	0	0.06	0	0.001	0.005	0.014	0.02	0.197	0.165	0	0.005

LTP = legitimnost težih prekršaja, LLP = legitimnost lakših prekršaja, LVA = legitimnost verbalne agresije, PLNP = legitimnost ukupnog nesportskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo

U Tablici 1 prikazani su deskriptivni podaci za varijable korištene u istraživanju. Vrijednosti Kolmogorov-Smirnov testa normalnosti raspodjele ukazuju na to da distribucije većeg broja varijabli odstupaju od normaliteta. S obzirom da nisu zadovoljeni uvjeti za korištenje parametrijskih statističkih testova, za analizu rezultata istraživanja korišteni su neparametrijski testovi izračuna korelacija i razlika među proučavanim grupama sudionika. Vrijednosti aritmetičkih sredina pokazuju da su sudionici manje spremni tolerirati ponašanja koja predstavljaju ozbiljnije prekršaje.

4.2. Razlike među sudionicima s obzirom na rod i vrstu sporta

Tablica 2. Razlike između sportašica i sportaša u stupnju percipirane legitimnosti nespportskih ponašanja, vršnjačke motivacijske klime (PMCSQ) i perfekcionizma

		<i>N</i>	<i>M</i> ranga	\sum rangova	<i>U</i>	<i>z</i>
LTP	Sportaši	149	118.78	17697.50	5099.5	-1.739
	Sportašice	78	104.88	8180.50		
	Ukupno	227				
LLP	Sportaši	151	132.43	19996.50	3257.5***	-5.552
	Sportašice	78	81.26	6338.50		
	Ukupno	229				
LVA	Sportaši	150	129.12	19368.00	3656.5***	-4.711
	Sportašice	78	86.38	6738.00		
	Ukupno	228				
PLNP	Sportaši	148	131.11	19404.00	3166.000***	-5.585
	Sportašice	78	80.09	6247.00		
	Ukupno	226				
Napredak	Sportaši	142	105.35	14959.50	4806.5	-0.716
	Sportašice	72	111.74	8045.50		
	Ukupno	214				
Podrška	Sportaši	141	103.24	14556.50	4545.5	-1.851
	Sportašice	74	119.69	9096.50		
	Ukupno	217				
Trud	Sportaši	146	106.24	15511.50	4780.5	-1.397
	Sportašice	74	118.9	8798.50		
	Ukupno	220				
Natjecanje	Sportaši	145	114.97	16671.00	4934.000	-1.279
	Sportašice	76	103.42	7860.00		
	Ukupno	221				
Sukob	Sportaši	144	117.33	16895.00	4057.000**	-2.748
	Sportašice	73	92.58	6758.00		
	Ukupno	217				
TZS	Sportaši	147	117.54	17279.00	5064.5	-1.445
	Sportašice	78	104.44	8146.0		
	Ukupno	225				
NRN	Sportaši	149	117.27	17472.50	5323.5	-1.037
	Sportašice	78	107.76	8405.50		
	Ukupno	227				

Napomena: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *** $p \leq 0.001$; LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesportskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo

Tablica 2 prikazuje rezultate analize razlika između sportašica i sportaša u percepciji legitimnosti nesportskog ponašanja, motivacijske klime i stupnju izraženosti perfekcionizma. Dobiveni rezultati ukazuju na statistički značajnu razliku između sportašica i sportaša u legitimnosti lakših prekršaja, verbalne agresije, ukupnog nesportskog ponašanja i percepciji sukoba između članova tima, na način da sportaši u većoj mjeri toleriraju navedena nesportska ponašanja te su u većoj mjeri skloni sukobu s vršnjacima unutar tima. U ostalim varijablama nisu nađene rodne razlike.

Tablica 3. Razlike u motivacijskoj klimi, perfekcionizmu i legitimnosti nesportskog ponašanja s obzirom na vrstu sporta

		<i>N</i>	<i>M</i> _{rang}	Σ _{rang}	<i>U</i>	<i>Z</i>
LTP	Individualni	85	115.22	9793.50		
	Timski	144	114.87	16541.50	6101.5	-0.044
	Ukupno	229				
LLP	Individualni	86	103.79	8926.00		
	Timski	145	123.24	17870.00	5184.5*	-2.144
	Ukupno	231				
LVA	Individualni	86	118.98	10232.50		
	Timski	144	113.42	16332.50	5891.5	-0.623
	Ukupno	230				
PLNP	Individualni	85	107.22	9113.50		
	Timski	143	118.83	16992.50	5458.5	-1.289
	Ukupno	228				
TZS	Individualni	85	127.20	10812.00		
	Timski	143	106.95	15294.00	4997.5*	-2.253
	Ukupno	228				
NRN	Individualni	86	112.27	9655.00		
	Timski	144	117.43	16910.00	5913.5	-0.571
	Ukupno	230				
Napredak	Individualni	79	127.50	10072.50		
	Timski	137	97.54	13363.50	3910.5****	-3.405
	Ukupno	216				
Podrška	Individualni	79	129.07	10196.50		
	Timski	140	99.24	13893.50	4023.5****	-3.363
	Ukupno	219				
Trud	Individualni	81	133.20	10789.00		
	Timski	141	99.04	13964.00	3953****	-3.826
	Ukupno	222				
Natjecanje	Individualni	80	114.01	9120.50		
	Timski	142	110.09.83	15632.50	5479.5	-0.437

	Ukupno	222				
	Individualni	80	96.61	7729.00		
Sukob	Timski	138	116.97	16142.00	4489*	-2.301
	Ukupno	218				

Napomena: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *** $p \leq 0.001$; LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesporskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo

Razlike s obzirom na vrstu sporta prikazane su u Tablici 3. Utvrđene su statistički značajne razlike u aspektima motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina, osobito u napretku i ulaganju truda, te u sukobu s članovima tima, percipiranoj legitimnosti lakših prekršaja i težnji za savršenstvom. Percepcija napretka, podrške, ulaganja truda i težnje za savršenstvom izraženija je kod sportaša individualnih sportova, dok su sportaši timskih sportova u većoj mjeri skloni tolerirati lakše prekršaje te češće doživljavaju sukobe unutar tima.

4.3. Povezanost motivacijske klime, perfekcionizma i legitimnosti nesporskog ponašanja

Tablica 4. Spearmanova rang korelacija između nesporskog ponašanja, motivacijske klime i perfekcionizma

		LLP	LVA	PLNP	Napredak	Podrška	Trud	Natjecanje	Sukob	TZS	NRN
LTP	r_s	.356***	.531***	.595***	-.150*	-.213**	-.187**	-.036	.218***	-.049	.228***
	N	230	229	229	214	217	220	221	216	224	226
LLP	r_s	1	.557***	.919***	-.155*	-.213**	-.210**	-.006	.262***	-.023	.179**
	N	232	231	229	216	219	222	222	218	226	228
LVA	r_s	.557***	1	.795***	-.139*	-.218***	-.185**	-.065	.293***	-.034	.255***
	N	231	231	229	215	218	221	221	217	225	227
PLNP	r_s	.919***	.795***	1	-.181**	-.258***	-.241***	-.024	.322***	-.040	.241***
	N	229	229	229	213	216	219	220	215	223	225
Napredak	r_s	-.155*	-.139*	-.181**	1	.748***	.728***	.124	-.463***	.097	-.155*
	N	216	215	213	217	212	214	214	210	212	213
Podrška	r_s	-.213**	-.218***	-.258***	.748***	1	.842***	.066*	-.516***	.128	-.125
	N	219	218	216	212	220	217	217	214	216	216
Trud	r_s	-.210**	-.185**	-.241***	.728***	.842***	1	.079	-.497***	.159*	-.147*
	N	222	221	219	214	217	223	220	217	218	219
Natjecanje	r_s	-.006	-.065	-.024	.124*	.066	.079	1	.302***	.180**	.122
	N	222	221	220	214	217	220	223	217	218	219
Sukob	r_s	.262***	.293***	.322***	-.463***	-.516***	-.497***	.302***	1	.087	.302***
	N	218	217	215	210	214	217	217	219	215	215
TZS	r_s	-.023	-.034	-.040	.039	.128	.159*	.180**	.087	1	.403***
	N	226	225	223	195	216	218	218	215	228	225
NRN	r_s	.179**	.255***	.241***	-.155*	-.125	-.147*	.122	.302***	.403***	1
	N	228	227	225	213	216	219	219	215	225	230

Napomena: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *** $p \leq 0.001$; LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesportskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo

U Tablici 4 prikazani su rezultati Spearmanove rang korelacije. Rezultati pokazuju statistički značajnu negativnu povezanost motivacijske klime u kojoj se ističe važnost napretka, podrške i ulaganja truda s tolerancijom svih mjerenih oblika nesportskog ponašanja (LTP, LLP, LVA i PLNP), pri čemu su najniže vrijednosti korelacija između nesportskih ponašanja i napretka, a najviše između ovih ponašanja i podrške. Motivacijska klima koju obilježavaju sukobi među članovima sportskog tima statistički je značajno i relativno visoko pozitivno povezana s tolerancijom svih oblika nesportskih ponašanja. Natjecanje unutar tima nije statistički značajno povezano s tolerancijom nijednog od oblika nesportskog ponašanja.

Neadaptivni je perfekcionizam statistički značajno i srednje visoko pozitivno povezan s tolerancijom težih i lakših prekršaja, verbalne agresije te ukupnog nesportskog ponašanja. Adaptivni perfekcionizam nije značajno povezan s tolerancijom nijednog oblika nesportskog ponašanja.

S ciljem utvrđivanja razlika između sudionika koji u većoj ili manjoj mjeri toleriraju određena nesportska ponašanja, sudionici su prema medijanu podjeljeni u dvije skupine. Jednu skupinu čine sudionici skloniji odobravanju nesportskih ponašanja (postižu vrijednosti iznad medijana), a drugu oni manje skloni njihovom odobravanju (postižu vrijednosti ispod medijana). Rezultate za LTP nije bilo moguće izračunati jer medijan iznosi 1, stoga su u nastavku prikazani rezultati analize razlika za sudionike koji u različitom stupnju toleriraju lakše prekršaje, verbalnu agresiju i ukupno nesportsko ponašanje.

4.4. Razlike u percepciji motivacijske klime i perfekcionizma s obzirom na legitimnost nesportskog ponašanja

Tablica 5. Prikaz frekvencija pojedinih odgovora prema kategorijama percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja

	LTP	LLP	LVA	PLNP
Potpuno neprihvatljivo	179	56	145	92
Uglavnom neprihvatljivo	45	94	78	120
Nisam siguran	15	67	18	27
Uglavnom prihvatljivo	2	24	1	1
Potpuno prihvatljivo	0	2	0	0
Ukupno	241	243	242	240
Nedostaje	4	2	3	5
N _{ukupno}	245	245	245	245

LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesportskog ponašanja

Iz frekvencija odgovora s obzirom na vrstu nesportskog ponašanja i skalnu vrijednost odgovora prikazanih u Tablici 5 vidljivo je kako s porastom ozbiljnosti prekršaja opada stupanj u kojem su sportaši spremni tolerirati nesportska ponašanja. Najveći broj sudionika uglavnom ili potpuno neprihvatljivima smatra teže prekršaje (93%) i verbalnu agresiju (92%), ukupno nesportsko ponašanje uglavnom ili potpuno neprihvatljivim smatra 88% sudionika, a lakše prekršaje 62% sudionika. U legitimnost lakših prekršaja nije sigurno oko 30% sudionika, u legitimnost ukupnog nesportskog ponašanja 11.25% sudionika, u legitimnost verbalne agresije 7.4% sudionika, a u legitimnost težih prekršaja 6.2% sudionika, dok gotovo 11% sudionika pojedine lakše prekršaje smatra uglavnom ili potpuno prihvatljivima.

Tablica 6. Razlike između sudionika u percepciji motivacijske klime i perfekcionizma s obzirom na viši ili niži stupanj percipirane legitimnosti lakših prekršaja

		<i>N</i>	<i>M</i> _{rang}	\sum _{rang}	<i>U</i>	<i>Z</i>
Napredak	Niži rezultati	113	117.29	13254.00	4826*	-2.173
	Viši rezultati	103	98.85	10182.00		
	Ukupno	216				
Podrška	Niži rezultati	117	120.60	14110.00	4727**	-2.664
	Viši rezultati	102	97.84	9980.00		
	Ukupno	219				
Trud	Niži rezultati	117	121.31	14193.00	4995*	-2.408
	Viši rezultati	105	100.57	10560.00		
	Ukupno	222				
Natjecanje	Niži rezultati	119	109.20	12995.00	5855	-0.574
	Viši rezultati	103	114.16	11758.00		
	Ukupno	222				
Sukob	Niži rezultati	116	95.34	11060.00	4274***	-3.540
	Viši rezultati	102	125.60	12811.00		
	Ukupno	218				
TZS	Niži rezultati	120	114.25	13710.00	6269.5	-0.184
	Viši rezultati	106	112.65	11941.00		
	Ukupno	226				
NRN	Niži rezultati	120	106.25	12749.50	5489.5*	-1.996
	Viši rezultati	108	123.67	13356.50		
	Ukupno	228				

*Napomena: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *** $p \leq 0.001$; LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesportskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo*

Analizom razlika (Tablica 6) uvrđeno je kako sportaši koji u većoj mjeri toleriraju lakše sportske prekršaje postižu niži rezultat na ljestvicama motivacijske klime usmjerene na razvoj

vještina (napredak, podrška i trud) te viši rezultat na ljestvici sukoba unutar tima. Također, sportaši skloniji toleriranju lakših prekršaja postižu statistički značajno viši rezultat na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma.

Tablica 7. Razlike između sudionika u percepciji motivacijske klime i perfekcionizma s obzirom na viši ili niži stupanj percipirane legitimnosti verbalne agresije

		<i>N</i>	<i>M</i> _{rang}	\sum _{rang}	<i>U</i>	<i>Z</i>
Napredak	Niži rezultati	128	114.14	14724.00	4755	-1.779
	Viši rezultati	86	98.79	8496.00		
	Ukupno	215				
Podrška	Niži rezultati	133	119.67	15915.50	4300.5**	-2.992
	Viši rezultati	85	93.59	7955.50		
	Ukupno	218				
Trud	Niži rezultati	134	118.91	15934.50	4768.5*	-2.290
	Viši rezultati	87	98.81	8596.50		
	Ukupno	221				
Natjecanje	Niži rezultati	134	111.18	14898.50	5804.5	-0.053
	Viši rezultati	87	110.72	9632.50		
	Ukupno	221				
Sukob	Niži rezultati	133	96.89	12886.50	3975.5****	-3.581
	Viši rezultati	84	128.17	10766.50		
	Ukupno	217				
TZS	Niži rezultati	135	113.26	15290.00	6039.5	-0.074
	Viši rezultati	90	112.61	10135.00		
	Ukupno	225				
NRN	Niži rezultati	136	101.09	13748.00	4431.5****	-3.628
	Viši rezultati	91	133.30	12130.00		
	Ukupno	227				

Napomena: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *** $p \leq 0.001$; LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesportskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo

U Tablici 7 prikazane su razlike između sudionika koji u većoj ili manjoj mjeri odobravaju verbalnu agresiju. Sportaši skloniji toleriranju verbalne agresije postižu statistički značajno niže rezultate na podljestvicama podrške i ulaganja truda te su u većoj mjeri skloni doživljavanju sukoba s članovima sportskog tima. Također, sportaši koji u većoj mjeri toleriraju verbalnu agresiju postižu više rezultate na podljestvici neadaptivnog perfekcionizma.

Tablica 8. Razlike između sudionika u percepciji motivacijske klime i perfekcionizma s obzirom na viši ili niži stupanj percipirane legitimnosti ukupnog nesporskog ponašanja

		<i>N</i>	<i>M</i> _{rang}	\sum _{rang}	<i>U</i>	<i>Z</i>
Napredak	Niži rezultati	94	119.93	11273.00	4754*	-2.249
	Viši rezultati	123	100.65	12380.00		
	Ukupno	217				
Podrška	Niži rezultati	98	126.21	12369.00	4438****	-3.298
	Viši rezultati	122	97.88	11941.00		
	Ukupno	220				
Trud	Niži rezultati	98	124.96	12246.5	4854.5**	-2.664
	Viši rezultati	125	101.84	127219.5		
	Ukupno	223				
Natjecanje	Niži rezultati	98	108.24	10607.5	5756.5	-0.772
	Viši rezultati	125	114.95	14368.5		
	Ukupno	223				
Sukob	Niži rezultati	98	90.93	8911.00	4060****	-4.015
	Viši rezultati	121	125.45	15179.00		
	Ukupno	219				
TZS	Niži rezultati	100	118.40	11840.00	6009.5	-0.793
	Viši rezultati	128	111.45	14266.00		
	Ukupno	228				
NRN	Niži rezultati	101	103.85	10488.5	5337.5*	-2.355
	Viši rezultati	129	124.62	16076.5		
	Ukupno	230				

Napomena: * $p \leq 0.05$; ** $p \leq 0.01$; *** $p \leq 0.001$; LTP = leg. težih prekršaja, LLP = leg. lakših prekršaja, LVA = leg. verbalne agresije, PLNP = leg. ukupnog nesporskog ponašanja, TZS = težnja za savršenstvom, NRN = negativna reakcija na nesavršenstvo

Rezultati analize razlika između sudionika koji u većoj ili manjoj mjeri odobravaju ukupna nesporska ponašanja prikazani su u Tablici 8. Sportaši koji u većoj mjeri odobravaju ukupna nesporska ponašanja postižu statistički značajno niže rezultate na svim podljestvicama klime usmjerene na razvoj vještina (napredak, podrška i trud) te statistički značajno viši rezultat na podljestvici sukoba s članovima unutar tima. Sportaši tolerantniji prema ukupnom nesporskom ponašanju postižu značajno viši rezultat na ljestivi neadaptivnog perfekcionizma.

Dakle, prema podacima navedenima u Tablicama 6, 7 i 8 vidljivo je kako su sportaši koji u većoj mjeri toleriraju pojedina nesporska ponašanja skloniji doživljavanju motivacijske klime koja manje njeguje napredak, podršku vršnjaka i ulaganje truda, dok su u većoj mjeri prisutni sukobi među članovima sportskog tima. Osim toga, sportaši skloniji odobravanju nesporskih ponašanja postižu više rezultate na ljestvici neadaptivnog perfekcionizma.

5. Rasprava

5.1. Razlike s obzirom na rod i vrstu sporta

Perfekcionizam

Cilj ovoga istraživanja bio je steći jasniji uvid u odnos perfekcionizma, motivacijske klime i percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja te utvrditi postoje li razlike u izraženosti perfekcionizma i u percepciji motivacijske klime između sportašica i sportaša te sportaša različitih vrsta sportova s obzirom na stupanj odobravanja nesportskog ponašanja.

Nisu utvrđene rodne razlike u stupnju izraženosti adaptivnih i neadaptivnih perfekcionističkih težnji. Ovi rezultati u skladu su s očekivanjima te rezultatima istraživanja Gucciardija i suradnika (2012), koji također nisu pronašli razlike u perfekcionističkim težnjama sportašica i sportaša.

Dosadašnja istraživanja sugeriraju kako timski sportaši, u odnosu na sportaše individualnih sportova, u većoj mjeri doživljavaju zabrinutost oko pogrešaka i pritisak od strane trenera, karakteristike neadaptivnog perfekcionizma (Elison i Partridge, 2012; Gucciardi i sur., 2012). Dobiveni rezultati djelomično su u skladu s dosadašnjim nalazima. Sportaši individualnih sportova postižu viši rezultat na ljestvici težnje za savršenstvom, no u neadaptivnom aspektu nisu pronađene razlike. Kao što je već spomenuto, u natjecateljskim je sportovima postizanje što boljeg rezultata jedan od glavnih kriterija uspješnosti pa je važnost sposobnosti i postizanja određenog uspjeha prisutna kod sportaša i s adaptivnim i s neadaptivnim osobnim i okolinskim karakteristikama (npr. Dunn i sur., 2005; Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014). Slade i Owens (1998) objašnjavaju kako razvoj misaonih i ponašajnih obrazaca ovisi o osobnim faktorima, koji oblikuju tumačenje percipirane situacije i ponašajnu reakciju u danom trenutku, dok Dunn i suradnici (2005) te Gotwals i Spencer-Cavaliere (2014) smatraju okolinske faktore, poput motivacijske klime, važnima za razvoj (ne)adaptivnih perfekcionističkih težnji. Prema tome, percepcija pozitivne motivacijske klime mogla je doprinijeti postizanju viših rezultata na ljestvici adaptivnog perfekcionizma kod sportaša individualnih sportova, no manjak istraživanja posvećenih ispitivanju izravnih razlika između sportaša timskih i individualnih sportova onemogućuje jasan uvid u odnos ovih konstrukata.

Motivacijska klima

Dosadašnja istraživanja uglavnom potvrđuju hipotezu prema kojoj sportašice motivacijsku klimu više percipiraju usmjerenom na usavršavanje, dok ju sportaši češće

percipiraju usmjerenom na izvedbu (npr. Hanrahan i Cerin, 2009; Miller i sur., 2005). Jedine rodne razlike u ovom su istraživanju pronađene u percepciji sukoba s vršnjacima unutar tima, koji je izraženiji kod sportaša. Ovi su nalazi u skladu s ranijim rezultatima, koji govore o većoj sklonosti sportaša agresivnosti i konfliktu te percepciji suigrača nespremna na suradnju i raspravu, za razliku od sportašica (Kreager, 2007; Ommundsen i sur., 2005). Međutim, nisu pronađene razlike u percepciji napretka, podrške i ulaganja truda, što odstupa od ranijih nalaza. Već spomenuta kontekstualna važnost u razvoju određenih obilježja sportaša (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014, Miller i sur., 2004) te veća izraženost adaptivnog perfekcionizma kod svih sudionika istraživanja mogu biti zaslužni za nepostojanje razlike u percepciji vršnjačke klime usmjerene na razvoj vještina. Također, naši su sudionici stariji su u odnosu na ranija istraživanja, a kako se s porastom dobi razvijaju emocionalna i moralna zrelost (Raboteg-Šarić, 2007), dobna je zrelost sudionika mogla doprinijeti obostranoj percepciji motivacijske klime usmjerenom na usavršavanje.

Ranija istraživanja timskih i individualnih sportova ističu kvalitetnije odnose s trenerom, usmjerenost na izvedbu u postavljanju ciljeva, veću izraženost negativnih atribucija te višu razinu anksioznosti i percipirane prijetnje kod sportaša individualnih sportova (Baker i sur., 2003; Dias i sur., 2010; Greblo Jurakić i Keresteš, 2017; Hanrahan i Cerin, 2009), dok su sportaši timskih sportova skloniji ljubomori zbog socijalne usporedbe (Sindik i Lorger, 2011) i podložniji utjecaju negativnih trenerovih ponašanja (Baker i sur., 2003). Dobiveni su rezultati djelomično sukladni očekivanjima te pokazuju da sportaši individualnih sportova u većoj mjeri percipiraju klimu obilježenu napretkom, podrškom i ulaganjem truda, dok su sportaši timskih sportova skloniji percepciji klime koju obilježavaju sukobi.

Nesportsko ponašanje

Rezultati dosadašnjih istraživanja ukazuju na višu razinu moralnog funkcioniranja sportašica, uključujući procjenu primjerenosti nesportskog ponašanja i vlastite odgovornosti (Čišić i Greblo, 2013; Miller i sur., 2005). Sportaši su, pak, skloniji agresivnom ponašanju i većoj toleranciji grube igre te lakših, težih i verbalno-agresivnih prekršaja (npr. Čišić i Greblo, 2013; Maxwell, 2004; Papaioannou i sur., 2004). Sukladno tome, dobiveni rezultati pokazuju kako sportaši u većoj mjeri odobravaju lakše prekršaje, verbalnu agresiju i ukupno nesportsko ponašanje. Nisu pronađene rodne razlike u toleranciji težih prekršaja (npr. podmićivanje suca ili namjerno fizičko ozljeđivanje) koje pronalaze Čišić i Greblo (2013), što može biti rezultat socijalno poželjnog odgovaranja sudionika zbog društvene neprihvatljivosti ovih ponašanja te sve veće raširenosti preventivnih programa nasilja (npr. Udrugakumulushr, 2018). Rezultati

pokazuju i veću sklonost timskih sportaša toleranciji lakših prekršaja. Iako Maxwell i suradnici (Maxwell, 2004; Maxwell i sur., 2009) pronalaze veću razinu tolerancije agresivnosti na terenu kod sportaša timskih sportova, agresivnija nesportska ponašanja, poput težih prekršaja i verbalne agresije, kod njih ovdje nisu prisutna. Kreager (2007) predlaže važnost tjelesnog kontakta u sportu prilikom procjene budućeg nasilnog ponašanja sportaša te smatra da kombinacija snažnog fizičkog kontakta i timskog okruženja tolerantnijeg prema nesportskom ponašanju predstavlja faktor poticanja nasilja kod muških sportaša. Dakle, za nepostojanje razlika u nesportskom ponašanju može biti odgovorna potencijalno veća razlika u pripadnosti (bes)kontaktnim, a ne timskim ili individualnim kategorijama. Također, ponašanja koja uključuju verbalnu agresiju i teže prekršaje nisu društveno prihvatljiva te je na dobivene rezultate moglo utjecati i socijalno poželjno odgovaranje sudionika, s obzirom na nedostatak kontrole istinitosti odgovaranja sudionika u istraživanju.

5.2. Odnos triju konstrukata

Razlike u percepciji legitimnosti nesportskog ponašanja

Motivacijska klima

Dosadašnja se istraživanja općenito slažu da je naglašavanje normativnih kriterija uspjeha i motivacijske klime usmjerene na izvedbu povezano s lošijim sportskim ponašanjem, većom agresivnošću sportaša te razvojem neadaptivnog perfekcionizma (npr. Carr i Wyon, 2003; Miller i sur., 2004, 2005; Palou i sur., 2013). Sportaši skloni agresivnom ponašanju često su vođeni motivima definiranim u okviru nagrada i kazni (Stephens i Bredemeier, 1996), skloniji su kršenju pravila u situacijama pre naglašavanja važnosti pobjede (Miller i sur., 2004) i imaju više agresivnih suigrača, a s percepcijom prijatelja koji potiču ili se uključuju u nasilno ponašanje rastu i legitimnost i namjera takvog ponašanja (Kreager, 2007; Steinfeldt i sur., 2012). Također, motivacijska klima usmjerena na izvedbu povezana je s varanjem, većom tolerancijom grube igre, slabijim poštivanjem društvenih običaja, pravila i službenih osoba te lošijim vršnjačkim odnosima (Miller i sur., 2004; Ntoumanis i sur., 2012; Ommundsen i sur., 2005; Palou i sur., 2013). Percepcija timskih normi proagresivnima i usmjerenima na izvedbu te prijatelja koji potiču ili se uključuju u nasilna ponašanja povezana je s permissivnijim stavovima prema nesportskom ponašanju i većom vjerojatnošću agresivnog ponašanja (Guivernau i Duda, 2002; Steinfeldt i sur., 2012).

Dobiveni rezultati ukazuju na pozitivnu povezanost motivacijske klime obilježene sukobima s tolerancijom svih oblika nesportskog ponašanja, a sudionici skloniji odobravanju

lakših prekršaja, verbalne agresije i ukupnog nesportskog ponašanja postižu više rezultate na ljestvici sukoba sa suigračima, što je sukladno ranijim nalazima. Međutim, natjecanje u sposobnostima nije povezano s tolerancijom nesportskog ponašanja te se sudionici više ili manje skloni njegovu odobravanju ne razlikuju u percepciji natjecanja sa suigračima, no nalazi se kreću u očekivanom smjeru po pitanju tolerancije verbalne agresije i ukupnog nesportskog ponašanja. Dobiveni rezultati, iako sugeriraju, ne potvrđuju dosadašnje nalaze. Jedno je od mogućih objašnjenja da je svim sportašima važan uspjeh, no neki to pokušavaju ostvariti unutar granica sportskog ponašanja, dok su drugi spremni na različite oblike nesportskog ponašanja kako bi ostvarili osobnu ili timsku prednost. To može biti rezultat dobne zrelosti sudionika ili, sukladno nalazima Duda i Nichollsa (1992) te Gotwalsa i Spencer-Cavaliere (2014), percepcije natjecanja kao odlike normalnog sportskog okruženja i izvora unutarnjeg zadovoljstva, s obzirom na općeprihvaćeno, poželjno, pa čak i nužno isticanje sposobnosti u sportu.

Iako je fokus dosadašnjih istraživanja bio više usmjeren na negativne utjecaje klime usmjerene na izvedbu, u istraživanjima motivacijske klime usmjerene na usavršavanje utvrđena je pozitivna povezanost klime koja potiče usmjerenost na zadatak i razvoj vještina s negativnim stavovima prema gruboj igri i varanju (npr. Boixadós i sur., 2004). Također, ova je klima povezana s većom predanošću sportu, poštivanjem pravila, društvenih običaja i službenih osoba te općenitim zrelijim moralnim funkcioniranjem (Miller i sur., 2005; Ntoumanis i sur., 2012; Smith i sur., 2010). Vršnjačka motivacijska klima usmjerena na usavršavanje povezana je i s vitalnošću, fizičkom samovrijednošću, uživanjem u sportu i intrinzičnom motivacijom sportaša (Joesaar i sur., 2012; Ntoumanis i sur., 2012; Vazou i sur., 2006). Dobiveni rezultati pokazuju da je tolerancija svih oblika nesportskog ponašanja (LTP, LLP, LVA i PLNP) negativno povezana s motivacijskom klimom usmjerenom na usavršavanje vještina. Sportaši manje tolerantni prema lakšim prekršajima, verbalnoj agresiji i ukupnom nesportskom ponašanju klimu više doživljavaju usmjerenom na poticanje podrške, ulaganja truda i, izuzev LVA, napretka. Ovi rezultati potvrđuju ranije nalaze te jasno pokazuju da je motivacijska klima koja njeguje napredak, podršku i trud članova negativno povezana s odobravanjem nesportskog ponašanja.

Perfekcionizam

Analiza korelacija ukazuje na nepovezanost adaptivnog perfekcionizma i odobravanja nesportskog ponašanja, dok je neadaptivni perfekcionizam pozitivno povezan s tolerancijom svih oblika nesportskog ponašanja, a sportaši skloniji odobravanju lakših prekršaja, verbalne agresije i ukupnog nesportskog ponašanja imaju u većoj mjeri izražen neadaptivni

perfekcionizam. Ovi su nalazi u skladu s rezultatima dosadašnjih istraživanja te upućuju na to da je neadaptivni perfekcionizam važan činitelj za razumijevanje nesportskog ponašanja.

Dunn, Gotwals, Causgrove Dunn i Syrotuik (2006) pronalaze povezanost predispozicije za doživljavanje ljutnje u sportu i neadaptivne perfekcionističke orijentacije, a Ivanović i suradnici (2015) ističu zaštitnu ulogu adaptivnog perfekcionizma u očuvanju samopouzdanja prilikom doživljavanja negativnih ishoda. Ipak, ova istraživanja ne govore ništa o odnosu adaptivnog perfekcionizma i (ne)tolerancije nesportskog ponašanja. Dunn i suradnici (2005) smatraju da se perfekcionističke tendencije mogu različito odražavati s obzirom na specifičnost okruženja, dok Gotwals i Spencer-Cavaliere (2014) ističu kako zdravi perfekcionisti dobrom izvedbom žele pomoći cijelom timu. Neka istraživanja ukazuju na povezanost adaptivnog perfekcionizma s reaktivnošću na pogreške i reaktivnom agresijom (Byrd, 2011; Stairs i sur., 2011), što sugerira odsutnost planiranja ozlijeđujućih ponašanja, ali i potencijalnu sklonost trenutnim verbalno ili ponašajno agresivnim ispadima. No, Crocker i suradnici (2014) pronalaze viši stupanj samokontrole tijekom natjecanja kod adaptivnih perfekcionista, čime podupiru mišljenje Fletta i Hewitta (2005) da bi adaptivni perfekcionisti trebali biti relativno fleksibilni u prilagodbi ciljeva zahtjevima situacije i osobnoj razini funkcioniranja u danom trenutku. U skladu s time, Bushman i Anderson (2001) smatraju da se kognitivni procesi kreću od potpuno automatiziranih do potpuno kontroliranih te ne možemo uvijek znati što je zaslužno za neko agresivno ponašanje: ljutnja, višebrojni motivi ili socijalno naučeni obrasci ponašanja. Prema tome, za ponašanje sportaša mogu biti odgovorni neki drugi mehanizmi koji moderiraju odnos između adaptivnog perfekcionizma i tolerancije nesportskog ponašanja, npr. socijalne varijable vršnjačkog pritiska ili motivacijske klime, dok adaptivna težnja savršenstvu ne mora biti ključna u predviđanju budućeg nesportskog ponašanja. Ipak, manjak istraživanja posvećenih odnosu adaptivnog perfekcionizma i nesportskog ponašanja otežava usporedbu rezultata dobivenih ovim i ranijim istraživanjima.

Neka istraživanja ističu pozitivnu povezanost adaptivnog perfekcionizma s adaptivnim strategijama suočavanja, poput psihičke pripreme (Gotwals i Dunn, 2009; Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014; Mouratidis i Michou, 2011). Psihička priprema kroz fokusiranost, vizualizaciju i spremnost na postizanje rezultata (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014) može djelovati kao zaštitni faktor pri pojavi nesportskog ponašanja u situaciji neželjenih ishoda. Preventivno razmišljanje o neželjenim ishodima te psihička spremnost na njihovu pojavu može osigurati prostor za emocionalnu pripremu i kontrolu u situaciji koja izaziva osjećaje ljutnje i frustracije te time spriječiti moguća nesportska ponašanja. U prilog tome idu nalazi Gotwalsa i Spencer-Cavaliere (2014), koji napominju da zdravi perfekcionisti prilikom suočavanja s izazovima

održavaju pozitivno razmišljanje te nakon negativnih ishoda pokušavaju odrediti što je pošlo po zlu, s ciljem samorefleksije i prilagodbe izvedbe u budućnosti. Dakle, za razliku od neadaptivnih perfekcionista, adaptivni sportaši-perfekcionista nisu skloni negativnim mislima i osjećajima (Byrd, 2011; Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014) pa je, prema tome, i manja vjerojatnost negativnih ponašanja, no Dunn i suradnici (2005) upozoravaju na važnost situacijskog okruženja u osobnoj procjeni perfekcionizma. Kako je isticanje sposobnosti jedna od glavnih odlika natjecateljskog sportskog okruženja (npr. Duda i Nicholls, 1992; Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014), sklonost težnji za savršenstvom kod dijela sportaša može biti odraz ambicioznosti, a ne stvarnih perfekcionistačkih težnji.

Kao što je već spomenuto, perfekcionistačke težnje mogu biti adaptivne za sportaše koji ne doživljavaju snažne negativne reakcije kad je izvedba lošija od savršene (Stoeber i sur., 2008). Međutim, Gotwals i Dunn (2009) upozoravaju na potencijalne probleme ako sportaši-perfekcionista postanu nefleksibilni do razine gdje se više ne mogu nositi s vanjskim događajima nepodložnima (njihovoj) kontroli. Sportaši s izraženim neadaptivnim perfekcionizmom mogu biti skloniji odobravanju i primjeni nesportskog ponašanja kako bi postigli željene rezultate i smanjili osjećaj nelagode, zabrinutosti ili srama zbog neuspjeha (npr. Elison i Partridge, 2012). Njihova sklonost sagorijevanju i izbjegavajućim strategijama suočavanja (npr. Gaudreau i Antl, 2008) može dovesti do frustracije zbog nemogućnosti ostvarenja postavljenih ciljeva te rezultirati agresivnim ispadima i nesportskim ponašanjem. Prisutnost frustracije u podlozi nesportskog ponašanja sugeriraju i čestice mjernih instrumenata neadaptivnog perfekcionizma, koje govore o diskrepanciji kao bazi perfekcionizma (Slaney, Rice i Ashby, 2002) te doživljavanju frustracije i ljutnje zbog počinjene pogreške tijekom igre (Anshel i sur., 2009).

Također, percepcija prijetnje kod neadaptivnih perfekcionista (Crocker i sur., 2014; Gotwals i Dunn, 2009) može dovesti do straha od neuspjeha i osjećaja pristiska zbog izvedbe, nametnutog izvana (Miller i sur., 2004) ili iznutra, nezdravim perfekcionistačkim težnjama u vidu samonametanja i pretjerane zabrinutosti oko tuđeg mišljenja, te rezultirati nasilnim ponašanjem s ciljem sprječavanja neželjenih ishoda. Potporu ovom objašnjenju pružaju Miller i suradnici (2004), argumentirajući da pretjerano naglašavanje važnosti pobjede sportašima izaziva osjećaj ugroženosti gubitkom pa su skloniji kršenju pravila.

Perfekcionizam i motivacijska klima

Dosadašnji istraživački nalazi govore da su neadaptivni perfekcionista skloni odobravanju ciljeva postignuća u skladu s pristupajućom i izbjegavajućom motivacijskom klimom usmjerenom na izvedbu (Gucciardi i sur., 2012; Stoeber i sur., 2008), dok adaptivni

perfekcionisti postavljaju ciljeve usmjerene na usavršavanje i pristupajuće ciljeve usmjerene na izvedbu (Stoeber i sur., 2008). Percepcija motivacijske klime usmjerenom na izvedbu povezana je sa zabrinutošću oko neuspjeha (Walling i sur., 1993), umanjuje osjećaj povezanosti s članovima tima (Reinboth i Duda, 2006) i stvara podlogu za češću procjenu prijetnje (Crocker i sur., 2014) i doživljaj ljutnje prilikom loše igre (Dunn, Gotwals, Causgrove Dunn i Syrotuik, 2006). Dobiveni rezultati koji upućuju na pozitivnu povezanost natjecanja u timu s adaptivnim perfekcionizmom, a percepcije sukoba s neadaptivnim, uglavnom su u skladu s ranijim istraživanjima. Naime, Flett i Hewitt (2005) smatraju da su rizici općenito veći za neadaptivne perfekcioniste koji obrambeno reagiraju na pogreške i sumnjaju u svoje sposobnosti. S njima se slažu Elison i Partrige (2012), argumentirajući da su pojedinci zabrinuti oko pogrešaka skloni okrivljavanju i ljutitom istresanju na druge kako bi smanjili osjećaj srama zbog neuspjeha. Takva ljutita ponašanja mogu dovesti do sukoba sa suigračima ako se osjećaju napadnutima bez razloga ili su dovedeni u neugodnu situaciju na treningu ili natjecanju. S druge strane, dio istraživača smatra da adaptivni i neadaptivni perfekcionisti mogu pokazivati ista ponašanja, no zbog različitih okolinskih ili osobnih faktora (npr. Dunn i sur., 2005; Slade i Owens, 1988). Uzevši u obzir specifičnost sportskog konteksta, usmjerenost na izvedbu prisutna je i kod adaptivnih perfekcionista (npr. Duda i Nicholls, 1992; Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014). Dosadašnja istraživanja ukazuju na pozitivnu povezanost adaptivnog perfekcionizma i pozitivnog mišljenja o vlastitim sposobnostima (Stoeber i Becker, 2008), visokog stečenog samopouzdanja (Koivula i sur., 2002) i reaktivne agresije (Byrd, 2011) pa želja za dokazivanjem sposobnosti kod adaptivnih perfekcionista može rezultirati natjecanjem unutar tima.

Nalazi pozitivne povezanosti ulaganja truda s adaptivnim, a negativne s neadaptivnim perfekcionizmom u skladu su s nalazima Gotwalsa i Spencer-Cavaliere (2014), koji kažu da ulaganje truda za zdrave perfekcioniste znači zadovoljenje osobnih očekivanja, dok kod nezdravih perfekcionista može dovesti do negativnih osobnih i društvenih ishoda. Dobiveni nalazi govore i o negativnoj povezanosti napretka i neadaptivnog perfekcionizma. Sukladno tome, Carr i Wyon (2003) upozoravaju da mišljenje da svi imaju važnu ulogu, uz kažnjavanje pogrešaka, može postaviti temelj za razvoj neadaptivnih perfekcionističkih razmišljanja. To može dovesti do osjećaja pritiska da ne razočaraju tim (Gotwals i Spencer-Cavaliere, 2014) i postavljanja ciljeva u skladu s izbjegavajućom motivacijskom klimom usmjerenom na zadatak (Gucciardi i sur., 2012).

5.3. Ograničenja i smjernice za buduća istraživanja

Nedostatak istraživanja o perfekcionizmu i vršnjačkoj motivacijskoj klimi, osobito kod sportaša timskih i individualnih sportova, onemogućuje jasan uvid u stvarne razlike s obzirom na posebnosti sportskih okruženja te otežava usporedbu dobivenih rezultata s dosadašnjom literaturom, kao i njihovu interpretaciju u realnom kontekstu. Ipak, ovo istraživanje predstavlja važan temelj za buduća istraživanja međuodnosa izučavanih konstrukata. Buduća bi se istraživanja u većoj mjeri trebala usmjeriti na istraživanje razlika između sportaša individualnih i timskih sportova kako bi se stekao bolji uvid u stvarne razlike između sportaša s obzirom na specifičnosti sporta, što bi u konačnici moglo poslužiti za kreiranje specifičnih mjera za smanjenje tolerancije nesportskog ponašanja.

U ovome je istraživanju za ispitivanje vršnjačke motivacijske klime korišten PMCSQ upitnik Ntoumanisa i suradnika (2005). Iako autori upitnika navode da je upitnik primjenjiv za ispitivanje motivacijske klime kod sportaša individualnih i timskih sportova, Harwood, Spray i Keegan (2008) napominju kako upotreba ovog instrumenta, pa i onih verzija prilagođenih za ispitivanje klime individualnih sportova, nije primjerena zbog psihometrijske neprilagođenosti i kvalitativne različitosti dvaju sportskih okruženja. Radi boljeg uvida u stvarnu razliku u percepciji vršnjačke motivacijske klime kod sportaša različitih vrsta sportova, buduća bi istraživanja trebala koristiti neke druge mjere, primjerene za ispitivanje vršnjačke klime u različitim sportskim okruženjima. Osim toga, bilo bi korisno uvrstiti mjeru kontrole iskrenosti, s obzirom na društvenu neprihvatljivost nekih mjerenih ponašanja te moguću sklonost sudionika socijalno poželjnom odgovaranju na pitanja o toleranciji ozbiljnijih sportskih prekršaja, neadaptivnih perfekcionistačkih težnji i sukoba s vršnjacima.

Neki istraživači (npr. Kreager, 2007; Steinfeldt i sur., 2012) ističu da kontinuum fizičkog kontakta i maskulnosti te identifikacija s muškom rodnom ulogom povećavaju rizik od nasilnog ponašanja. Dakle, bilo bi zanimljivo proučiti razliku između kontaktnih i beskontaktnih sportova u procjeni legitimnosti nesportskog ponašanja, u kontekstu vršnjačke motivacijske klime i perfekcionizma, te usporediti i percepcije sportaša različitih dobnih skupina, s obzirom da se percepcija važnosti tuđeg mišljenja, stavovi i moralne vrijednosti razvijaju s dobi (Raboteg-Šarić, 2007). Osim toga, u budućim bi istraživanjima bilo korisno jasno definirati i ciljano prikupiti različite skupine sudionika te smanjiti opseg aktivnosti kojima se oni bave. Ntoumanis i Biddle (1999) pregledom literature zaključuju da ne naglašavaju sva sportska okruženja važnost i vrijednost tjelesnih aktivnosti te napominju kako je važno testirati pretpostavke i dobivene rezultate u ekološki valjanim sportskim okruženjima. Prema tome, velika brojnost različitih aktivnosti kojima se bave sportaši ovoga istraživanja mogla je

značajno utjecati na dobivene rezultate i time narušiti valjanost istraživanja, s obzirom da se nekim aktivnostima bavilo svega 1-2 sudionika (npr. biciklizam, američki nogomet).

Manjak istraživanja o odnosu adaptivnog perfekcionizma i nesportskog ponašanja otežava usporedbu rezultata dobivenih ovim i ranijim istraživanjima. Iako bi bila korisna dodatna istraživanja odnosa ovih dvaju konstrukata, ovim je istraživanjem utvrđeno kako su za razumijevanje tolerancije različitih oblika nesportskog ponašanja važni okolinski faktori i neadaptivni perfekcionizam. Dakle, u radu sa sportašima važno je osvijestiti negativne učinke motivacijske klime usmjerene na izvedbu te loše strane neadaptivnog perfekcionizma kod svih sudionika sportskog okruženja. Također, važno je educirati trenere o pozitivnim učincima motivacijske klime usmjerene na razvoj vještina, pri čemu je posebno važno obratiti pozornost na interpersonalne odnose među suigračima, s ciljem suzbijanja nesportskog ponašanja.

6. Zaključak

Cilj istraživanja bio je dobiti bolji uvid u odnos perfekcionizma, vršnjačke motivacijske klime i percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja kod sportaša, ispitati razlikuju li se sudionici u navedenim konstruktima s obzirom na rod i vrstu sporta te ispitati razlikuju li se u izraženosti perfekcionizma i percepciji motivacijske klime s obzirom na stupanj odobravanja nesportskog ponašanja. Dobiveni rezultati ukazuju na nepostojanje rodnih razlika u perfekcionizmu, percepciji motivacijske klime usmjerene na usavršavanje vještina i natjecanja unutar tima te toleranciji težih prekršaja. U odnosu na sportašice, sportaši pokazuju veću sklonost odobravanju lakših prekršaja, verbalne agresije i ukupnog nesportskog ponašanja te percepciji sukoba unutar tima. Sportaši individualnih sportova više percipiraju odlike motivacijske klime usmjerene na usavršavanje vještina te imaju izraženiju adaptivnu težnju za savršenstvom, dok sportaši timskih sportova više percipiraju sukobe unutar tima. Odobravanje svih oblika nesportskog ponašanja pozitivno je povezano sa sukobom unutar tima i neadaptivnim perfekcionizmom, a negativno s napretkom, podrškom i ulaganjem truda. Ulaganje truda pozitivno je povezano s adaptivnim, a negativno s neadaptivnim perfekcionizmom, kao i napredak. Natjecanje je pozitivno povezano s adaptivnim, a sukob s neadaptivnim perfekcionizmom. Sportaši skloniji toleriranju lakših prekršaja, verbalne agresije i ukupnog nesportskog ponašanja u većoj mjeri percipiraju sukob unutar tima te pokazuju veću izraženost neadaptivnog perfekcionizma, dok oni manje skloni odobravanju navedenih ponašanja više percipiraju podršku i ulaganje truda te napredak, izuzev odobravanja verbalne agresije. Dobiveni su nalazi uglavnom u skladu s rezultatima dosadašnjih istraživanja. Buduća

bi istraživanja trebala uzeti u obzir podjelu sportova na kontaktne i beskontaktne, ograničiti broj sportova te koristiti primjereniji instrumentarij za procjenu vršnjačke motivacijske klime individualnih sportova radi jasnijeg i valjanijeg uvida u odnos mjerenih konstrukata kod različitih skupina sportaša.

7. Popis literature

- Ames, C. i Ames, R. (1984). Systems of student and teacher motivation: Toward a qualitative definition. *Journal of educational psychology*, 76(4), 535-556.
- Ames, C. i Archer, J. (1988). Achievement goals in the classroom: Students' learning strategies and motivation processes. *Journal of educational psychology*, 80(3), 260-267.
- Anderson, C. A. i Huesmann, L. R. (2003). Human aggression: A social-cognitive view. U M. A. Hogg i J. Cooper (ur.), *The sage handbook of social psychology* (str. ____). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Anshel, M. H., Weatherby, N. L., Kang, M. i Watson, T. (2009). Rasch calibration of a unidimensional perfectionism inventory for sport. *Psychology of sport and exercise*, 10, 210-216.
- Aronson, E., Wilson, T. D. i Askert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Baker, J., Yardley, J. i Côté, J. (2003). Coach behaviors and athlete satisfaction in team and individual sports. *International journal of sport psychology*, 34, 226-239.
- Bandura, A. (1971). *Social learning theory*. New York: General Learning Press.
- Bieling, P. J., Israeli, A. L. i Antony, M. M. (2004). Is perfectionism good, bad, or both? Examining models of the perfectionism construct. *Personality and individual differences*, 36, 1373-1385.
- Boixadós, M., Cruz, J., Torregrosa, M. i Valiente, L. (2004). Relationships among motivational climate, satisfaction, perceived ability, and fair play attitudes in young soccer players. *Journal of applied sport psychology*, 16, 301-317.
- Bredemeier, B. J. i Shields, D. L. (1986). Athletic aggression: An issue of contextual morality. *Sociology of sport journal*, 3, 15-28.
- Buljan Flander, G., Bačan, M. i Matešković, D. (2017). *Nasilna ponašanja mladih: Zašto je ljubav važna? Vodič za roditelje*. Zagreb: Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba.
- Burns, D. D. (1980). The perfectionist's script for self-defeat. *Psychology today*, 34-51.

- Bushman, B. J. i Anderson, C. A. (2001). Is it time to pull the plug on the hostile versus instrumental aggression dichotomy? *Psychological review*, 108, 273-279.
- Byrd, M. (2011). *Perfectionism hurts: Examining the relationship between perfectionism, anger, anxiety and sport aggression*. Neobjavljeni diplomski rad. Oxford, OH: Odjel kineziologije i zdravlja Sveučilišta Miami.
- Carr, S. i Wyon, M. (2003). The impact of motivational climate on dance students' achievement goals, trait anxiety, and perfectionism. *Journal of dance medicine and science*, 7(4), 105-114.
- Chang, E. C., Ivezaj, V., Downey, C. A., Kashima, Y. i Moraday, A. R. (2008). Complexities of measuring perfectionism: Three popular perfectionism measures and their relations with eating disturbances and health behaviors in a female college student sample. *Eating behaviors*, 9, 102-110.
- Crocker, P. R. E., Gaudreau, P., Mosewich, A. D. i Kljajic, K. (2014). Perfectionism and the stress process in intercollegiate athletes: Examining the 2 x 2 model of perfectionism in sport competition. *International journal of sport psychology*, 45, 61-84.
- Cruce, S. E., Pashak, T. J., Handal, P. J., Munz, D. C. i Gfeller, J. D. (2012). Conscientious perfectionism, self-evaluative perfectionism, and the five-factor model of personality traits. *Personality and individual differences*, 53, 268-273.
- Čišić, T. i Greblo, Z. (2013). Percepcija legitimnosti nesportskog ponašanja kod studentica i studenata Kineziološkog fakulteta. *Napredak*, 151(1-2), 168-184.
- Dias, C., Cruz, J. F. i Fonseca, A. M. (2010). Coping strategies, multidimensional competitive anxiety and cognitive threat appraisal: Differences across sex, age and type of sport. *Serbian journal of sport sciences*, 4(1), 23-31.
- Duda, J. L. i Nicholls, J. G. (1992). Dimensions of achievement motivation in schoolwork and sport. *Journal of educational psychology*, 84(3), 290-299.
- Dunn, J. G. H., Causgrove Dunn, J., Gotwals, J. K., Vallance, J. K. H., Craft, J. M. i Syrotuik, D. G. (2006). Establishing construct validity evidence for the Sport multidimensional perfectionism scale. *Psychology of sport and exercise*, 7, 57-79.
- Dunn, J. G. H., Causgrove Dunn, J. i Syrotuik, D. G. (2002). Relationship between multidimensional perfectionism and goal orientation in sport. *Journal of sport and exercise psychology*, 24, 376-395.
- Dunn, J. G. H., Gotwals, J. K. i Causgrove Dunn, J. (2005). An examination of the domain specificity of perfectionism among intercollegiate student-athletes. *Personality and individual differences*, 38, 1439-1448.

- Dunn, J. G. H., Gotwals, J. K., Causgrove Dunn, J. i Syrotuik, D. G. (2006). Examining the relationship between perfectionism and trait anger in competitive sport. *International journal of sport and exercise psychology*, 4, 7-24.
- Elison, J. i Partridge, J. A. (2012). Relationships between shame-coping, fear of failure, and perfectionism in college athletes. *Journal of sport behavior*, 35(1), 19-39.
- Elliot, A. J. i McGregor, H. A. (2001). A 2 x 2 achievement goal framework. *Journal of personality and social psychology*, 80(3), 501-519.
- Flett, G. L. i Hewitt, P. L. (2005). The perils of perfectionism in sports and exercise. *Current directions in psychological science*, 14(1), 14-18.
- Frost, R. O., Heimberg, R. D., Holt, C. S., Mattia, J. I. i Neubauer, A. L. (1993). A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and individual differences*, 14(1), 119-126.
- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C. i Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive therapy and research*, 14(5), 449-468.
- Gaudreau, P. i Antl, S. (2008). Athletes' broad dimensions of dispositional perfectionism: Examining changes in life satisfaction and the mediating role of sport-related motivation and coping. *Journal of sport and exercise psychology*, 30, 356-382.
- Gotwals, J. K. i Dunn, J. G. H. (2009). A multi-method analytic approach to establishing internal construct validity evidence: The Sport multidimensional perfectionism scale 2. *Measurement in physical education and exercise science*, 13, 71-92.
- Gotwals, J. K. i Spencer-Cavaliere, N. (2014). Intercollegiate perfectionistic athletes' perspectives on achievement: Contributions to the understanding and assessment of perfectionism in sport. *International journal of sport psychology*, 45, 271-297.
- Greblo, Z. (2012). Što se skriva iza pojma "perfekcionizam"? Povijest proučavanja i pregled različitih konceptualizacija perfekcionizma. *Psihologijske teme*, 1, 195-212.
- Greblo, Z., Gruić, I., Ohnjec, K., Segedi, I. i Pedišić, Ž. (2011). Konstrukcija upitnika za procjenu percipirane legitimnosti nesportskog ponašanja. *Društvena istraživanja Zagreb*, 3 (113), 771-792.
- Greblo Jurakić, Z. i Keresteš, G. (2017). Druga strana medalje: Konstrukcija i metrijske karakteristike Upitnika negativnog ponašanja trenera (UNPT). *Psihologijske teme*, 26(2), 377-396.
- Gucciardi, D. F., Mahoney, J., Jalleh, G., Donovan, R. J. i Parkes, J. (2012). Perfectionistic profiles among elite athletes and differences in their motivational orientations. *Journal of sport and exercise psychology*, 34, 159-183.

- Guivernau, M. i Duda, J. L. (2002). Moral atmosphere and athletic aggressive tendencies in young soccer players. *Journal of moral education*, 31(1), 67-85.
- Hanrahan, S. J. i Cerin, E. (2009). Gender, level of participation, and type of sport: Differences in achievement goal orientation and attributional style. *Journal of science and medicine in sport*, 12, 508-512.
- Harwood, C., Spray, C. M. i Keegan, R. (2008). Achievement goal theories in sport: Approaching changes and avoiding plateaus. U T. S. Horn (ur.), *Advances in sport and exercise psychology* (str. 157-185). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Hewitt, P. L. i Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of personality and social psychology*, 60(3), 456-470.
- Hill, R. W., Huelsman, T. J., Furr, R. M., Kibler, J., Vicente, B. B. i Kennedy, C. (2004). A new measure of perfectionism: The Perfectionism inventory. *Journal of personality assessment*, 82(1), 80-91.
- Ivanović, M., Milosavljević, S. i Ivanović, U. (2015). Perfectionism, anxiety, and sport achievement in adolescence. *Sport science*, 8 (1), 35-42.
- Joesaar, H., Hein, V. i Hagger, M. S. (2012). Youth athletes' perception of autonomy support from the coach, peer motivational climate and intrinsic motivation in sport setting: One-year effects. *Psychology of sport and exercise*, 13, 257-262.
- Keegan, R., Spray, C., Harwood, C. i Lavalley, D. (2010). The motivational atmosphere in youth sport: Coach, parent, and peer influences on motivation in specializing sport participants. *Journal of applied sport psychology*, 22, 87-105.
- Koivula, N., Hassmen, P. i Fallby, J. (2002). Self-esteem and perfectionism in elite athletes: effects on competitive anxiety and self-confidence. *Personality and individual differences*, 32, 865-875.
- Kreager, D. A. (2007). Unnecessary roughness? School sports, peer networks, and male adolescent violence. *American sociological review*, 72, 705-724.
- Madigan, D. J., Stoeber, J. i Passfield, L. (2015). Perfectionism and burnout in junior athletes: A three-month longitudinal study. *Journal of sport and exercise psychology*, 37(3), 305-315.
- Maxwell, J. P. (2004). Anger rumination: An antecedent of athlete aggression? *Psychology of sport and exercise*, 5, 279-289.
- Maxwell, J. P., Visek, A. J. i Moores, E. (2009). Anger and perceived legitimacy of aggression in male Hong Kong Chinese athletes: Effects of type of sport and level of competition. *Psychology of sport and exercise*, 10, 289-296.

- Miller, B. W., Roberts, G. C. i Ommundsen, Y. (2004). Effect of motivational climate on sportmanship among competitive youth male and female football players. *Scandinavian journal of medicine and science in sports*, 14, 193-202.
- Miller, B. W., Roberts, G. C. i Ommundsen, Y. (2005). Effect of perceived motivational climate on moral functioning, team moral atmosphere perceptions, and the legitimacy of intentionally injurious acts among competitive youth football players. *Psychology of sport and exercise*, 6, 461-477.
- Mouratidis, A. i Michou, A. (2011). Perfectionism, self-determined motivation, and coping among adolescent athletes. *Psychology of sport and exercise*, 12, 355-367.
- Nicholls, J. G. (1984). Achievement motivation: Conceptions of ability, subjective experience, task choice, and performance. *Psychological review*, 91(3), 328-346.
- Ntoumanis, N. i Biddle, S. J. H. (1999). A review of motivational climate in physical activity. *Journal of sports sciences*, 17, 643-665.
- Ntoumanis, N., Taylor, I. M. i Thøgersen-Ntoumani, C. (2012). A longitudinal examination of coach and peer motivational climates in youth sport: Implications for moral attitudes, well-being, and behavioral investment. *Developmental psychology*, 48(1), 213-223.
- Ntoumanis, N. i Vazou, S. (2005). Peer motivational climate in youth sport: Measurement development and validation. *Journal of sport and exercise psychology*, 27 (4), 432-455.
- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N. i Miller, B. W. (2005). Perceived relationships in adolescent competitive soccer: Associations to perceived motivational climate, achievement goals and perfectionism. *Journal of sports sciences*, 23(9), 977-989.
- Palou, P., Ponseti, F. J., Cruz, J., Vidal, J., Cantallops, J., Borrás, P. A. i Garcia-Mas, A. (2013). Acceptance of gameness and cheating in young competitive athletes in relation to the motivational climate generated by parents and coaches. *Perceptual and motor skills: Physical development and measurement*, 117(1), 1-14.
- Papaioannou, A., Karastogiannidou, C. i Theodorakis, Y. (2004). Sport involvement, sport violence and health behaviours of Greek adolescents. *European journal of public health*, 14, 168-172.
- Raboteg-Šarić, Z. (2007). *Psihologija djetinjstva i adolescencije*. Zagreb: Hrvatski studiji.
- Reinboth, M. i Duda, J. L. (2006). Perceived motivational climate, need satisfaction and indices of well-being in team sports: A longitudinal perspective. *Psychology of sport and exercise*, 7, 269-286.
- Ricijaš, N., Greblo Jurakić, Z., Dodig Hundrić, D. i Žnidarec Čučković, A. (2016). *Zastupljenost nasilja i nesportskog ponašanja u nogometu mladih na području Grada Zagreba: Izvještaj*

- o rezultatima istraživanja*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Shafran, R., Cooper, Z. i Fairburn, C. G. (2003). "Clinical perfectionism" is not "multidimensional perfectionism": A reply to Hewitt, Flett, Besser, Sherry & McGee. *Behaviour research and therapy*, *41*, 1217-1220.
- Shields, D. L., LaVoi, N. M., Bredemeier, B. L. i Power, F. C. (2007). Predictors of poor sportspersonship in youth sports: Personal attitudes and social influences. *Journal of sport and exercise psychology*, *29*, 747-762.
- Skinner, B. F. (1968). *Contingencies of reinforcement: A theoretical analysis*. New York: Appleton Century Crofts.
- Slade, P. D. i Owens, R. G. (1998). A dual process model of perfectionism based on reinforcement theory. *Behavior modification*, *22*(3), 372-390.
- Slaney, R. B., Rice, K. G. i Ashby, J. S. (2002). A programmatic approach to measuring perfectionism: The Almost perfect scales. U G. L. Flett i P. L. Hewitt (ur.), *Perfectionism: Theory, research, and treatment* (str.63-88). Washington, DC, SAD: American Psychology Association.
- Smith, A., Gustaafson, H. i Hassmén, P. (2010). Peer motivational climate and burnout perceptions of adolescent athletes. *Psychology of sport and exercise*, *11*, 453-460.
- Stairs, A. M., Smith, G. T., Zapolski, T. C. B., Combs, J. L. i Settles, R. E. (2011). Clarifying the construct of perfectionism. *Assessment*, *19*(2), 146-166.
- Steinfeldt, J. A., Vaughan, E. L., LaFollette, J. R. i Steinfeldt, M. C. (2012). Bullying among adolescent football players: Role of masculinity and moral atmosphere. *Psychology of men and masculinity*, *13*(4), 340-353.
- Stephens, D. E. i Bredemeier, B. J. L. (1996). Moral atmosphere and judgements about aggression in girls' soccer: relationships among moral and motivational variables. *Journal of sport and exercise psychology*, *18*, 158-173.
- Stoeber, J. (2012). Perfectionism and performance. U S. M. Murphy (ur.), *The Oxford handbook of sport and performance psychology* (str. 294-306). New York: Oxford University Press.
- Stoeber, J. i Becker, C. (2008). Perfectionism, achievement motives, and attribution of success and failure in female soccer players. *International journal of psychology*, *43*(6), 980-987.
- Stoeber, J. i Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and social psychology review*, *10*(4), 295-319.

- Stoeber, J., Otto, K., Pescheck, E., Becker, C. i Stoll, O. (2007). Perfectionism and competitive anxiety in athletes: differentiating striving for perfection and negative reactions to imperfection. *Personality and Individual Differences*, 42(6), 959–969.
- Stoeber, J., Otto, K. i Stoll, O. (2004). Mehrdimensionales Inventar zu Perfektionismus im Sport (MIPS) [Višedimenzionalni inventar perfekcionizma u sportu (MIPS)]. U J. Stoeber, K. Otto, E. Pescheck i O. Stoll, *Skalendokumentation "Perfektionismus im Sport"* (Hallesche Berichte zur Pädagogischen Psychologie br. 7, str. 4-13). Halle/Saale: Sveučilište Halle-Wittenberg.
- Stoeber, J., Stoll, O., Pescheck, E. i Otto, K. (2008). Perfectionism and achievement goals in athletes: Relations with approach and avoidance orientations in mastery and performance goals. *Psychology of sport and exercise*, 9, 102-121.
- Terry-Short, L. A., Owens, R. G., Slade, P. D. i Dewey, M. E. (1995). Positive and negative perfectionism. *Personality and individual differences*, 18(5), 663-668.
- Treasure, D. C. i Roberts, G. C. (1994). Cognitive and affective concomitants of task and ego goal orientations during the middle school years. *Journal of sport and exercise psychology*, 16, 15-28.
- Treasure, D. C. i Roberts, G. C. (1995). Applications of achievement goal theory to physical education: Implications for enhancing motivation. *Quest*, 47, 475-489.
- Udrugakumulushr. (2018). *Udrugakumulushr*. Preuzeto 30.11.2018. s <http://udrugakumulushr.hr/kamp-krenimo-zajedno/>.
- Van Ypren, N. W., Hamstra, M. R. W. i Van der Klauw, M. (2011). To win, or not to lose, at any cost: The impact of achievement goals on cheating. *British journal of management*, 22, 5-15.
- Vazou, S., Ntoumanis, N. i Duda, J. L. (2005). Peer motivational climate in youth sport: A qualitative inquiry. *Psychology of sport and exercise*, 6, 497-516.
- Vazou, S., Ntoumanis, N. i Duda, J. L. (2006). Predicting young athletes' motivational indices as a function of their perceptions of the coach- and peer-created climate. *Psychology of sport and exercise*, 7, 215-233.
- Walling, M. D., Duda, J. L. i Chi, L. (1993). The Percieved motivational climate in sport questionnaire: Construct and predictive validity. *Journal of sport and exercise psychology*, 15, 172-183.
- Walton, G. E., Hibbard, D. R., Coughlin, C. i Coyl-Shepherd, D. D. (2018). Parenting, personality, and culture as predictors of perfectionism. *Current psychology*, 1, 1-13.